

LUNDS
UNIVERSITET

Att navigera bedömningen av Barnets Bästa

En studie om domstolens handlingsutrymme i vårdnadstvister

Av: Alva Olsson & Ida Rickardsson

LUNDS UNIVERSITET

Rättssociologiska institutionen

Kandidatuppsats (RÄSK02)

Vårterminen 2024

Handledare: Matthias Baier

Examinator: Patrik Olsson

Förord

Vi vill börja med att tacka vår handledare Matthias Baier för värdefull feedback och vägledning under arbetets gång. Ett stort tack även till kursansvarig Patrik Olsson för god förberedelse och värdefulla kunskaper inför vårt avslutande arbete här på kriminologiprogrammet. Vidare vill vi tacka studieverkstaden och samhällsvetenskapliga fakultetens bibliotek för rådgivning under skrivprocessen.

Slutligen vill vi tacka våra kurskamrater för givande diskussioner och hejarop. Det största tacket vill vi dock ge varandra för oändlig pepp och många skratt under våra sena kvällar på campus. Härmed avslutas vår studietid tillsammans i Lund, tre år som vi ser tillbaka på med stor glädje. Tack!

Alva Olsson & Ida Rickardsson

Maj 2024, Lund

Abstract

The purpose of this paper is to investigate how the principle of the best interest of the child is applied in custody disputes. Since the principle has no distinct legal definition, the district court has room to interpret what they consider to be the best interest of the child in each individual case. A qualitative content analysis has been conducted to achieve the purpose of the study, which has been designed to examine how the principle of the best interest of the child is defined and argued for in custody disputes. Arguments regarding discretion noticed in both Lipsky's and Dworkin's theory of discretion, together with Petrażycki's theory about intuitive law, will form the theoretical framework of the study. The theoretical framework will be applied in the analysis to study the results. The results and analysis are based on different themes related to the best interest of the child, which for example includes the child's opinion and the principle of continuity. The findings indicate a range of discretion based on differing definitions of the best interest of the child both among similar cases and within the same case. The conclusion of the study illustrates how the principle of the best interest of the child can be applied differently due to the individual discretion provided by the law.

Nyckelord: Barnets bästa, Barnkonventionen, Handlingsutrymme, Tingsrätt, Vårdnadstvist

Antal ord: 14 740

Innehållsförteckning

1. Bakgrund	5
1.1 Inledning	5
1.2 Problemformulering	6
1.3 Syfte och frågeställningar	6
1.4 Rättssociologisk relevans	7
1.5 Avgränsningar	8
1.6 Rättslig bakgrund	8
1.6.1 Konventionen om barnets rättigheter	8
1.6.2 Vårdnadstvister	10
2. Tidigare forskning	12
2.1 Tillvägagångssätt för litteraturöversikt	12
2.2 Deskriptiv analys	13
2.3 Tematisk innehållsanalys	13
2.3.1 Vaghet i benämningen 'Barnets bästa'	14
2.3.2 Handlingsutrymme	15
2.3.3 Artikel 12 barnkonventionen	17
3. Teoretiska utgångspunkter	19
3.1 Handlingsutrymme	19
3.2 Intuitiv rätt	22
4. Metod och material	24
4.1 Insamling av empiri	25
4.1.1 Urval	26
4.2 Analysmetod	28
4.3 Metoddiskussion	29
4.3.1 Reliabilitet och validitet	29
4.3.2 Etiska överväganden	30
5. Resultat	32
5.1 Tidigare problematik	32
5.2 Barnets talan	33
5.3 Tidsperspektiv	34
5.4 Kontinuitetsprincipen	35
5.5 Föräldrars osämja	36
6. Analys	37
6.1 Tidigare problematik	37
6.2 Barnets talan	39
6.3 Tidsperspektiv	40
6.4 Kontinuitetsprincipen	42
6.5 Föräldrars osämja	44
7. Diskussion	45

8. Avslutning	47
8.1 Slutsatser	47
8.2 Kritiska reflektioner och framtida forskning	48
Källförteckning	49
Vårdsnadstvister som utgör empiriskt material	55
Bilagor	56
Tabell 1: Sökord i block	56
Tabell 2: Litteratursökningar	56
Tabell 3: Inklusions- och exklusionskriterier	57
Tabell 4: Deskriptiv analys	57
Tabell 5: <i>Framework</i> , tematisk innehållsanalys	58

1. Bakgrund

1.1 Inledning

Under den senaste tiden har media, politiker och samhället i stort uppmärksammat flertalet fall där barns bästa blivit åsidosatt. I fallen kan även en prioritering av vuxnas rättigheter snarare än dess skyldigheter gentemot barnet i fråga synliggöras.

Åsidosättande av synen på barnets bästa innebär även ett åsidosättande av artikel 3 i konventionen om barnets rättigheter (Barnombudsmannen 2021c).

Fallet om Tintin berörde en hel nation och är ett fall som genererat ett omfattande arbete från samhället för att stärka barns rättigheter i förhållande till föräldrars skyldigheter och för att inga fler barn ska behöva dö under umgängesträffar, exempelvis genom en lex Tintin (Sjögren 2023). Mordet på Tintin fick stor uppmärksamhet inom såväl politiken som nyhetsrapporteringen. Tintin dog under ett tvångsumgänge med sin pappa, pappan som misstänktes för att ha psykiskt misshandlat såväl Tintin som hans mamma. Därtill hade även Tintin själv uttryckt rädsla för att umgås med sin pappa. Om ett beslut istället tagits med hänsyn till Tintins egen vilja och hans bästa hade tvångsumgänget kunnat undvikas (Hannu 2023; Kronstrand & Hjertén 2023).

Matteo blev bara 1,5 år innan han mördades av sin pappa. Pappan hade precis kommit ut från sin tvångsvistelse på en psykiatrisk klinik och inför umgänget med sin son hade mamman begärt umgängesstöd, något som inte tillämpades. Under umgänget mördades Matteo. Hade mammans önskan om umgängesstöd uppfyllts hade mordet kunnat förhindras (Hjertén 2023b). Innan Matteo bragdes om livet hade såväl vården som polisen varnat för pappan, likaså betonade socialtjänsten att pojken borde vistas hos mamman även efter pappans utskrivning. Trots detta och flertal orosanmälningar mördades Matteo av sin egen pappa (Hjertén 2023a).

Fallen med Tintin och Matteo är exempel på tillfällen då föräldrars rättigheter har prioriterats över dess skyldigheter gentemot sina barn, två tillfällen som resulterat i barnens död med en förälder som mördare. I en granskning gjord av Kaliber (2023) synliggörs det att i en majoritet av fallen då barn blivit, eller misstänks ha blivit, mördade av sin förälder råder det en pågående vårdnadstvist eller att en separation föräldrarna emellan har ägt rum (Kaliber 2023). Fallen synliggör beslut som åsidosätter

barnets bästa, trots att kravet på barnets bästa är lagstadgat sedan 2020 (Barnombudsmannen 2021b).

1.2 Problemformulering

Det föregående avsnittet belyser hur rättsväsendet utifrån lagstiftning ska ha beslutat med hänsyn till principen om barnets bästa, men misslyckats med att skydda barnen från våld. Vid situationer då föräldrar inte kan komma överens om frågor rörande barns vårdnad, boende eller umgänge medverkar det offentliga i att finna en lösning (Sveriges domstolar 2022). I det enskilda fallet ska barnets bästa styra och prägla tingsrättens avgörande beslut, vilket framgår av lagstadgade regleringar i föräldrabalken (SFS 1949:381) samt barnkonventionen (Sveriges domstolar 2022).

Fallen som lyfts i inledningen uppmärksammar vikten av barnets bästa som en central utgångspunkt vid rättstillämpningen. Regleringen gällande beaktandet av barnets bästa utgörs däremot av en komplexitet i beslutandet av vad som är barnets bästa.

Barnkonventionen och principen om barnets bästa består av vaga formuleringar till följd av konventionens internationella prägel och avsikten att kunna appliceras i olika länder och rättssystem (Ponnert & Sonander 2019, s. 51). Likaså syftar den vaga utformningen av barnets bästa till att bidra med nödvändig flexibilitet för att kunna appliceras på ett omfång av olika individer och situationer (Singer 2019, s. 38). Således saknas en tydlig definition av principen, vilket i sin tur medför att det rättsliga beslutet blir styrt av tingsrättens bedömning av begreppet utifrån deras tolkning. Det väcker frågor om hur barnets bästa faktiskt tillämpas i den rättsliga praktiken. Principens breda betydelse belyser även förekomsten av eventuella diskrepanser mellan olika rättstillämpares tolkningar av barnets bästa. Sammantaget utgörs barnkonventionens rättstillämpning av en komplexitet, vilket belyser relevansen för att studera denna svårighet och utmaning.

1.3 Syfte och frågeställningar

Studiens syfte är att undersöka hur Stockholms tingsrätt tar barnets bästa i beaktning vid avgöranden i vårdnadstvister. Utifrån detta kommer studien att analysera det handlingsutrymme gällande tolkning och beaktning av diverse omständigheter som

uppkommer vid tillämpningen och definieringen av barnets bästa i tvisterna. För att uppfylla studiens syfte kommer följande frågeställningar att besvaras:

1. På vilket sätt påverkar handlingsutrymmet Stockholms tingsrätt i bedömningen av barnets bästa i vårdnadstvister där parterna inte har nått en överenskommelse?
2. Vilka omständigheter baserar Stockholms tingsrätt bedömningen av barnets bästa på i vårdnadstvister där parterna inte har nått en överenskommelse?

1.4 Rättssociologisk relevans

Mot bakgrund av studiens avsikt att undersöka relationen mellan barnkonventionens innehåll och avgöranden fattade i vårdnadstvister, blir de rättssociologiska byggstenarna intressanta. De fyra byggstenarna utgörs av sociala normer, social praxis, kodifierad statsrätt samt rättslig praxis (Baier, Nafstad & Svensson 2018, s. 13-14). Dessa verkar i relation till varandra och opererar i en växelverkan (ibid., s. 16-17). I studiens sammanhang är förhållandet mellan de två sistnämnda byggstenarna av betydelsefull karaktär, genom principen om barnets bästa som kodifierad statsrätt, och beslut med förankring i föräldrabalken som rättslig praxis (ibid., s. 40). Förhållandet mellan kodifierad statsrätt och rättslig praxis kan mot bakgrund av den vaga definitionen av barnets bästa resultera i skiljaktigheter i beaktningen av barnets bästa i vårdnadstvister. I relation till studiens syfte åskådliggörs således den rättssociologiska relevansen genom studiens användning av Lipskys och Dworkins tankar kring handlingsutrymme, vilket är en del av praktiseringen av rättsregler. Denna utgångspunkt synliggör rättsväsendets roll som rättstillämpare, och hur tingsrätten i denna studie förhåller sig till och tolkar den vaga definitionen av barnets bästa. Handlingsutrymmet blir sålunda intressant i hänseende av relationen mellan byggstenarna, men också inom den rättsliga praxisen (ibid, s. 31). Vidare synliggörs den rättssociologiska relevansen även genom Petrażyckis tankar kring rättsligt agerande som en produkt av såväl sociala och rättsliga normer som rättstillämparens moral.

1.5 Avgränsningar

Studien avser att analysera vårdnadstvister då det är ett område som direkt berör barn och således beslut som ska tas med barnets bästa i beaktning (Sveriges domstolar 2022). Vidare är området intressant baserat på dess ständiga behov av rättsliga justeringar för att säkerställa barnrättsperspektivet (Jämställdhetsmyndigheten 2023).

Med grund i intresset för vårdnadstvister, blir tingsrätten som första instans av Sveriges allmänna domstolar, relevant som undersökningsenhet (Sveriges domstolar 2022).

Anledningen till att analysera tingsrättsdomar är studiens efterfråga att analysera handlingsutrymmet i första instans snarare än högre instansers beslut i förhållande till lägre instanser. Hovrätten för vanligtvis inte ett lika utförligt resonemang kring tvistens samtliga omständigheter, i jämförelse med tingsrätten. Att rättstillämparna framför ett utförligt resonemang är av stor betydelse i förhållande till studiens syfte och för att på ett nyanserat sätt kunna kartlägga handlingsutrymmet.

1.6 Rättslig bakgrund

Avsnittet avser att ge en överblick över rådande lagstiftning gällande vårdnadstvister. Inledningsvis beskrivs barnkonventionen, därefter presenteras föräldrabalken och rättegångsbalken i förhållande till vårdnadstvister.

1.6.1 Konventionen om barnets rättigheter

Förenta Nationerna (hädanefter FN) utvecklade barnkonventionen mot bakgrunden att barns rättigheter behöver säkerställas i ett enhälligt uttalande som också kontrolleras av en kommitté. Barnkonventionen i sin helhet antogs av FN 1989 och trädde i kraft året därpå (Unicef 2024). Barnkonventionen är idag ratificerad i 196 länder (Barnombudsmannen 2021c) och reglerar således en standard för barns rättigheter, skydd och utveckling internationellt världen över (Unicef 2024).

Barnkonventionen består av 54 artiklar, vilka alla avser barn och barns rättigheter. Fyra av artiklarna utgör konventionens grundprinciper vid barnrättsliga frågor (Unicef 2024). Dessa artiklar är artikel 2, 3, 6 och 12 vilka poängterar barns rätt till lika värde och rättigheter, barnets bästa, barnets rätt till liv respektive barnets rätt att bli hörd och lyssnad på (ibid.). Följande studie kommer fokusera på artikel 3 barnkonventionen,

vilken avser att barnets bästa alltid ska tas i beaktning vid beslut rörande dem själva (ibid.). Studien kommer också ta viss avstamp i artikel 12 barnkonventionen, vilken ofta är av stor vikt vid tillämpningen av artikel 3 och definitionen av barnets bästa. Relationen mellan artikel 3 och 12 och den kompletterande funktion artiklarna har gentemot varandra betonas i barnrättskommitténs allmänna kommentar nummer 12 och 14 (Barnombudsmannen 2021a; Barnrättskommittén 2014, punkt 74; Barnrättskommittén 2013, punkt 43). Vid fastställande av barnets bästa är det av stor vikt att såväl tilldela barnet förutsättningar att uttrycka sin åsikt som att beakta åsikten (Barnrättskommittén 2013, punkt 15g), då strävan är att avgöra vad som anses vara det 'bästa' i samverkan med barnet självt (Barnrättskommittén 2014, punkt 71). Mot bakgrund av detta kommer även artikel 12 utgöra en rättslig grundpelare i analysen baserat på dess betydelse och kompletterande roll till artikel 3 (Barnrättskommittén 2014, punkt 74; Barnrättskommittén 2013, punkt 43).

Trots att barnkonventionen ratificerades i Sverige år 1990 innebar det inte att konventionen var lagstadgad, något som skedde först under 2020 då barnkonventionen inkorporerades i svensk lag (Skolverket 2023). Ända sedan ratificeringen av barnkonventionen 1990 har den svenska lagstiftningen varit skyldig att regleras i relation till barnkonventionen (ibid.). Däremot innebar inkorporeringen 2020 att barnet och dess rättigheter lagstodgades och att rättsväsendet enligt lag är skyldig att ta hänsyn till barnkonventionen vid beslutsfattanden och bedömningar (Barnombudsmannen 2021b). Barnkonventionen inkorporerades i svensk lag med syftet att den nationella lagstiftningen ska tillämpas i proportion till barnkonventionen. Vidare lyfte regeringen, genom propositionen som föranledde inkorporeringen, vikten av ytterligare åtgärder på samtliga nivåer i samhället för att säkerställa barnkonventionens tillämpning i beslut och avgöranden (prop. 2017/18:186, s. 1). Genom propositionen lyftes även den utredning som skulle genomföras för att undersöka hur den nationella lagstiftningen korresponderar med barnkonventionen (ibid.).

Den svenska lagstiftningen är generellt sätt utformad på ett vagt sätt som ger rättsväsendet ett tolknings- och handlingsutrymme gällande lagarna och dess tillämpning (Lagen.nu u.å.). Vagheten i lagstiftningen och framförallt i barnkonventionen är något som betonas i regeringens proposition som föranledde inkorporeringen av

barnkonventionen i svensk lag (prop. 2017/18:186, s. 71). Följande studie kommer att analysera det handlingsutrymme och den diskrepans mellan lagstiftningen och rättstillämpningen som detta kan generera.

1.6.2 Vårdsnadstvister

Så kallade vårdsnadstvister behandlar frågor gällande vårdsnad, boende och umgänge och beslutas med stöd av lagstiftning i 6 kap. FB. Fortsättningsvis kommer studien att använda benämningen vårdsnadstvister. 6 kap. 1§ FB fastställer att varje barn omfattas av rättigheten till trygghet, omvårdsnad samt god fostran. Det är vårdsnadshavaren av barn upp till 18 år som bär ansvaret för att denna rättighet uppfylls (6 kap. 2§ 1-2 st. FB). Då föräldrarna inte själva kan komma överens om barnets vårdsnad, boende eller umgänge blir det aktuellt för tingsrätten att utföra en bedömning och ta beslut (Sveriges domstolar 2022). I frågor rörande vårdsnadstvister ska barnet även få möjlighet att framföra sin mening vilken ska beaktas i relation till barnets ålder och mognad, i enlighet med 6 kap. 2b§ FB.

När tingsrätten beslutar i och behandlar vårdsnadstvister ska det ha sin utgångspunkt i barnets bästa, i enlighet med 6 kap. 2a§ 1 st. FB. Principen om barnets bästa är vag med en odefinierad innebörd som får sin betydelse i det enskilda fallet (Singer 2019, s. 38). Bedömningen av barnets bästa måste därför göras utifrån barnet i fråga och de omständigheter som präglar fallet (prop. 2005/06:99, s. 40). Betydelsen av barnets bästa kan därför se olika ut beroende på situationen. Principens tillämpning vägleds däremot i viss omfattning av 6 kap. 2a§ 2 st. FB, där två faktorer är centrala. Paragrafen understryker att barnets behov av att ha en nära och god kontakt med båda sina föräldrar samt risken för att barnet eller någon annan i familjen far illa, ska vägas och beaktas med stor hänsyn i förhållande till barnets bästa. Prop. 2005/06:99 (s. 42) framhåller hur domstolen i sådan riskbedömning ska inkludera tidigare händelser och övriga omständigheter såsom hot och missbruksproblem för att med framgång värdera den föreliggande risken för barnet. Till skillnad från brottmål är beviskraven för eventuella övergrepp inte lika stränga i vårdsnadstvister, utan påståenden om exempelvis våld eller andra kränkningar inbegrips i en samlad riskbedömning av domstolen (ibid.). Domstolen tar även hänsyn till vid vilken tidpunkt övergreppen ägt rum eftersom risken för att barnet far illa kan bedömas vara större då det utspelats nyligen (ibid., s. 43).

I beslut rörande vårdnad av barn där frågan är om gemensam eller ensam vårdnad ska gälla, tar tingsrättens bedömning avstamp i hur föräldrarna förmår att prioritera barnet samt hur de tillsammans klarar av att ansvara för barnet (6 kap. 5§ 2 st. FB). Prop. 2020/21:150 (s. 133) beskriver att utgångspunkten ska vara gemensam vårdnad men med förutsättning att det är i enlighet med barnets bästa. Därtill kräver gemensam vårdnad samarbetsförmåga hos föräldrarna (ibid.). Vidare uttrycker 6 kap. 7§ 1 st. FB en nolltolerans mot vårdnadshavares bristande omsorg av barnet som riskerar dess hälsa eller utveckling genom exempelvis missbruk, vilket ska resultera i att tingsrätten omprövar vårdnaden av barnet.

I tingsrättens bedömning av vårdnad värdesätts även barnets behov av kontinuitet. Den så kallade kontinuitetsprincipen har i rättspraxis beaktats med hänsyn till risken för skada i samband med att barnet förflyttas till en ny miljö (Sjösten 2020, s. 95). Risken kan exempelvis uppstå när barnet flyttar från sin invanda miljö hos den ena föräldern, till en ny miljö hos den andra. Kontinuitetsprincipen innebär att den kan behöva vägas mot barnets behov av en nära och god kontakt med båda föräldrarna (ibid.). I prop. 1990/91:8 (s. 61) framgår däremot att barnets goda relation med båda föräldrarna väger tyngre än risken för att barnet tar skada i samband med miljöomställning. Det är dock något som måste bedömas i varje enskild situation (Sjösten 2020, s. 95).

Utöver beslut avseende vårdnad kan även boende- och umgängesfrågor behandlas i samband med vårdnadstvister. Vid gemensam vårdnad kan domstolen reglera hos vilken förälder barnet ska bo hos med utgångspunkt i vad som är bäst för barnet (6 kap. 14a§ 1 st. FB). Tingsrätten kan likaså besluta om barnets umgänge med föräldern som den inte bor hos, om föräldern lyfter frågan (6 kap. 15a§ 1 st. FB). Lagen framhåller att barnet inte bär någon skyldighet att träffa sin förälder, utan umgänge med förälder karaktäriseras som en rättighet (6 kap. 15§ 1 st. FB). Umgängesfrågan ska beslutas mot bakgrund av barnets bästa, och inte utifrån föräldrarnas intresse (prop. 1997/98:7, s. 49).

I handläggning av ärenden omfattas tingsrätten, utöver föräldrabalken och barnkonventionen, även av rättegångsbalkens (RB) (SFS 1942:740) bestämmelser som

reglerar hur rättegångar i tvistemål ska gå till. I 17 kap. 3§ RB framgår att avgörandet inte får gå utanför det som parterna yrkat. Det rör sig om den så kallade dispositionsprincipen som gäller i vårdnadstvister som binder tingsrätten till parternas yrkanden (Fitger et al. 2023, 17 kap. 3§ RB).

2. Tidigare forskning

I följande avsnitt presenteras tidigare forskning, vilken sammanställdes genom en litteraturöversikt. Utifrån litteraturöversikten genomfördes en deskriptiv analys respektive en tematisk innehållsanalys. Innehållsanalysen över tidigare forskning syftade till att identifiera de teman och slutsatser som genomsyrar tidigare studier på området (Lindstedt 2019, s. 187). Innehållsanalysen tar avstamp i påvisade likheter och skillnader (ibid., s. 242-243). Den tidigare forskning som lyfts har dels ett rent informativt syfte genom att belysa tidigare studier på rådande område, dels avsikten att underbygga den kommande analysen, vari återkoppling kommer att dras till de presenterade studierna.

2.1 Tillvägagångssätt för litteraturöversikt

Målet med litteraturöversikten var att inkludera tidigare forskning gällande hur barnets bästa i enlighet med artikel 3 barnkonventionen har tillämpats i diverse ärenden, såsom rättsfall men också handläggning inom socialtjänsten. Samtlig utvald litteratur berör inte svenska vårdnadstvister utan inkluderar såväl andra länder med sina respektive rättssystem som andra tillämpningsområden. Litteraturen anses dock vara berättigad mot bakgrund av att dess relevans ligger i tillämpningen av barnets bästa snarare än omständigheterna runt tillämpningen. Komplexiteten i den tidigare forskningen möjliggör en översikt av hur olika instanser, nämnder och myndigheter resonerar kring och tillämpar principen om barnets bästa i diverse ärenden.

Mot bakgrund av det angivna målet började relevanta sökord att identifieras (Urinboyev, Wickenberg & Leo 2016, s. 525), vilka senare indelades i block med liktydiga benämningar för att maximera sökresultaten. Blocken inkluderade sökord på såväl svenska som engelska för att optimera sökresultaten (Lindstedt 2019, s. 178). De block som konstruerades för blocksökningarna har sammanställts i tabell 1, se bilaga. Med de

identifierade sökorden påbörjades testsökningar för att säkerställa sökordens relevans samt för att undersöka vilken databas som ska tillämpas.

LubSearch tillämpades som databas då filtreringen *peer-reviewed* fanns att tillgå, något som efterfrågades baserat på kraven avseende kvaliteten på litteraturen (Lindstedt 2019, s. 158). Därav utgjorde *peer-reviewed* ett av sökningarnas inklusionskriterier, vilka redogörs tillsammans med exklusionskriterierna i tabell 3, se bilaga. Vid sökningen tillämpades ingen tidsram avseende studierna, vilket grundar sig i en eftersträvan att identifiera relevant forskning avseende tillämpning av barnets bästa. Genom att tillämpa ett tidsspänn kunde möjligheten att finna relevant forskning tänkas bli begränsad. Vid sökningarna i LubSearch kombinerades blocken med *AND* samtidigt som sökorden inom blocken kombinerades med *OR* (Lindstedt 2019, s. 175-177). För somliga sökord användes även trunkering för att maximera utfallet av dess relevans i sökningen (ibid., s. 178). Samtliga sökningar är sammanställda i tabell 2, se bilaga.

För att identifiera fler relevanta studier avseende tidigare forskning analyserades de utvalda artiklarnas referenser. Eftersom dessa inte genererades via sökningarna i LubSearch återfinns inte dessa i tabellen över litteratursökningarna.

2.2 Deskriptiv analys

I den deskriptiva analysen presenteras samtliga artiklar som utgör tidigare forskning på området, vilka valdes ut genom den utförda litteraturöversikten. Den deskriptiva analysen redogör för: 'Författare', 'Titel', 'Utgivningsår', 'Publiceringsland', 'Undersökningsland', 'Citeringar' och 'Språk'. Kriterierna utsågs mot bakgrund av Urinboyev, Wickenberg och Leos (2016, s. 529) föreslagna kriterier för den deskriptiva analysen. Studiens deskriptiva analys finns i sin helhet i tabell 4, se bilaga.

2.3 Tematisk innehållsanalys

Den utvalda litteraturen kodades för att identifiera teman som är relevanta i förhållande till studien och som således utgör den tematiska innehållsanalysen. Följande teman identifierades genom kodningen: 'Vaghet i lagen', 'Handlingsutrymme' samt 'Artikel 12 barnkonventionen'. Temana kommer i innehållsanalysen att presenteras var för sig men viktigt att poängtera är att de i viss mån överlappar varandra. Detta anses dock inte vara

ogynnsamt utan snarare en möjlighet till en djupare analys av litteraturen där artiklarna kan påträffas under ett, två eller tre teman. Att en artikel sorteras in under flera teman är något som även förekommer i Urinboyev, Wickenberg och Leos (2016, s. 535) forskning.

2.3.1 Vaghet i benämningen 'Barnets bästa'

Första temat som identifierades i litteraturen var att barnets bästa inte berörs eller fastställs mot bakgrund av den vaghet som principen om barnets bästa innebär. För att kunna applicera och tillämpa barnets bästa på fall och vid beslut krävs det också ett fastställande av den faktiska innebörden av begreppet, något som flera artiklar anser saknas. Faktumet att barnets bästa är tvetydigt och något som skiljer sig avsevärt från fall till fall och barn till barn är en stor problematik avseende användningen av barnkonventionen (Skivenes 2010, s. 339; Rejmer 2002, s. 141; Shamseldin 2012, s. 99).

Vagheten i definitionen av barnets bästa påverkar vidare dess vägledning ur den kulturella och värdesättande aspekten. Vad som är att betrakta som det bästa för ett barn kan variera i stor grad mot bakgrund av subjektivitet i form av såväl kultur som personliga preferenser hos tillämparen (Archard & Skivenes 2009, s. 8; Rejmer 2002, s. 143; Skjørten 2013, s. 307). Subjektiviteten som råder avseende vägledning av barnets bästa kan generera problematik vid fall då oenighet råder gällande vad som faktiskt är att betrakta som barnets bästa (Shamseldin 2012, s. 99). Emellertid belyser Rejmer (2002, s. 143) även att vagheten är viktig för att inkludera ett flertal fall och olika situationer. Om principen varit förutbestämd utan utrymme för tolkning hade dess komplexitet och användbarhet reducerats markant (ibid).

Vagheten, behovet av värdebedömningar och faktumet att principen om barnets bästa enbart är en tanke att förhålla sig till utan någon fast definition är något som i sig genererar ett handlingsutrymme för rättstillämparen (Skjørten 2013, s. 307; Tärnfalk & Alm 2021, s. 31), något som diskuteras vidare under '2.3.2 Handlingsutrymme'.

Den vaghet som präglar principen om barnets bästa är inte en nationell problematik utan något som genomsyrar vägledningen av principen internationellt. En sådan problematik understryker behovet av internationella riktlinjer, rekommendationer och

överenskommelser avseende barnets bästa för att underlätta och konkretisera den nationella användningen av principen (Lundberg 2011, s. 68). För att nå fungerande, korrekta riktlinjer och rekommendationer för en internationell princip är praktisering och omsättning i praktiken också en viktig nyckel i processen (ibid., s. 67). Även om det på många håll råder en samstämmighet och en medvetenhet kring vad principen innebär och står för på ett generellt plan, är avsaknaden av kunskap kring dess praktisering stor (Shamseldin 2012, s. 96).

Principen om barnets bästa och de svårigheter dess vaghet nationellt sett för med sig är något som kan befästas redan vid dess inkorporering i svensk lag. Leviner (2024) redogör för att innehållet i förarbetena och propositionen hade kunnat underlätta och förbättra inkorporeringen. Om arbetet som föranledde inkorporeringen hade inkluderat uttalanden med konkreta riktlinjer på hur inkorporeringen ska stärka barnets rättigheter samt hur rättstillämpare är tänkta att tillämpa barnkonventionen, hade vagheten inte genererat sådana problem som råder i nuläget (Leviner 2024, s. 27-28).

Avslutningsvis konstaterar Shamseldin (2012) ett antal hinder för vägledningen av barnkonventionen och således också principen om barnets bästa, vilka samtliga relaterar till dess vaghet. Vid benämningen av hindren betonas såväl oklarheter gällande principen i sig men också avsaknaden av definitioner avseende åtgärder (Shamseldin 2012, s. 117). Exempelvis råder tveksamheter kring myndighetsutövningen, när och hur berörda myndigheter ska ingripa i relation till barnets bästa, men också hur olika rättigheter, principer och intressen ska sättas i proportion till varandra (Leviner 2014, s. 206; 215).

2.3.2 Handlingsutrymme

Det andra temat som karaktäriserat litteraturen avser handlingsutrymme, vilket föreligger i förhållande till vägledningen av barnkonventionen och principen om barnets bästa. Mot bakgrund av den vaghet som kännetecknar definitionen av principen om barnets bästa, betyder det att innehållet av principen får sitt värde i det konkreta fallet (prop. 2005/06:99, s. 40). Rejmer (2002, s. 143) exempelvis, visar att det är vårdnadsutredare och ledamöter i tingsrätten som i samband med vårdnadstvister identifierar vad barnets bästa motsvarar. Det innebär att rättstillämparen tilldelas ett

utrymme att besluta utifrån sin egen kunskap, antagande och uppfattning (ibid.). Liket det svenska handlingsutrymmet återfinns det även i samband med norska vårdnadstvister. Skjørten (2013, s. 305) beskriver att det finns utarbetade rättsakter och förarbeten med syfte att fungera som riktlinjer i bedömningen av barnets bästa, men att rättstillämparen trots det omfattas av ett brett utrymme för tolkning i vart individuellt fall. Beslutet utifrån barnets bästa ska därmed ta avstamp i en komplex bedömning och avvägning för de individuella omständigheter som omfattar barnet (Archard & Skivenes 2009, s. 16; Skivenes 2010, s. 339).

Liknande slutsatser framförs i samband med handläggningen avseende LVU-ärenden där socialtjänsten, utöver sin professionella erfarenhet, baserar sin bedömning av barnets bästa i en kombination av magkänsla, samt personliga och kollegors övertygelser (Tärnfalk & Alm 2021, s. 27; 31). Den vaga utformningen av barnets bästa bidrar således till att rättstillämparen omfattas av ett utrymme att basera sina bedömningar i subjektiva preferenser och uppfattningar (Archard & Skivenes 2009, s. 7; Skivenes 2010, s. 339; 350; Shamseldin 2012, s. 97). Skivenes (2010, s. 349) presenterar hur Högsta domstolen i norska adoptionsmål tillmäter och tolkar skilda innebörder av barnets bästa. Trots att det rör sig om olika fall som behöver handläggas på olika sätt, beskriver författaren att det är ett anmärkningsvärt resultat i hänseende till Högsta domstolens funktion som utgörs av att säkerställa förutsebarhet och enhetlighet i tillämpning av lagen (ibid.).

Rättstillämparens uppgift att tolka och bedöma med grund i barnkonventionens vaga artiklar är i enlighet med riksdagen och regeringens begäran (Leviner 2024, s. 28). Rättstillämparen tilldelas därav ett betydande ansvar att tillgodose barnets rättigheter. Rejmer och Bergman (2019, s. 81) framhåller i sin studie gällande användningen av barnets bästa i samband med vårdnadstvister att en bristande hänsyn till principen påvisades. Det bristfälliga resultatet hänvisas främst till lagstiftningens utformning, och inte rättstillämparna och deras handlingsutrymme.

Flera studier visar likaså på resultat som åskådliggör en otillfredsställande applicering av barnkonventionen och principen om barnets bästa i praktiken (Ottosson, Eastmond & Schierenbeck 2013, s. 261; Eastmond & Ascher 2011, s. 1192; 1195; Leviner 2024, s.

38). Resultat i studier som visat på att barnkonventionens artiklar inte uppfylls, kan i flera hänseenden relateras till rättstillämparens handlingsutrymme. Leviner (2014, s. 217) påvisar hur tingsrätten tillgriper ett föräldraperspektiv i ingripandet av barn som riskerar att fara illa, liksom som Skivenes (2010, s. 345) illustrerar i sin studie rörande adoption. Flera fall visar på ett framträdande vuxenperspektiv där barnets mening inte värderas i den utsträckning det bör (ibid., s. 345; 346; 350). Handlingsutrymmet ger därmed rättstillämparen möjlighet att utgå från ett vuxenperspektiv, framför ett barnperspektiv.

Leviner (2014, s. 217) och Lundberg (2011, s. 60) åskådliggör i sina respektive studier om skyddande av barn samt handläggning i asylprocessen hur rättstillämparna avstår från att inhämta tillräckligt med information som är nödvändig i bedömningen av barnets bästa, och därmed en förutsättning för att principen ska infrias. Rejmer och Bergman (2019, s. 74; 80) redogör vidare hur handlingsutrymmet för socialtjänstens utredare medför att de tilldelas ett svängrum att välja om barnet i fråga ska höras och lyssnas till, som i sin tur kan generera nödvändig information för att kunna definiera vad barnets bästa är. Lundbergs (2011, s. 60) resultat i sin studie framhåller däremot att det förelåg en bristande hänsyn till att låta barnets röst komma fram i samband med barns asylansökningar.

Vidare visar ett par studier hur barnets intresse har fått stå till sidan för andra. Leviner (2014, s. 215) redogör för att socialtjänsten beslutar utifrån konflikten mellan föräldrarnas rättigheter och barnets rätt till skydd från skadliga förhållanden. Liknande motsättning återspeglas i beslut rörande asylsökande barn där den svenska statens intresse att strama åt immigration är starkare än hänsynen till de asylsökande barnens bästa (Eastmond & Ascher 2011, s. 1195).

2.3.3 Artikel 12 barnkonventionen

Slutligen avser det tredje temat som identifierats i den tidigare forskningen principen om barnets bästa i relation till artikel 12 barnkonventionen gällande att barn ska bli hörda och få sina åsikter beaktade vid fall som avser dem (Barnombudsmannen 2022). Genom litteraturen har svårigheter gällande barnets bästa identifierats med hjälp av barns rätt att bli hörda, varigenom ett flertal studier visar på de två artiklarnas prägling

på varandra. Exempelvis lyfter Archard och Skivenes (2009, s. 1; 15) faktumet att barns åsikter och involvering är av stor vikt för att fastslå vad som faktiskt är barnets bästa. Behovet av barnets åsikter och tankar är av stor betydelse vid sådana beslut, något som betonas av ett flertal studier utöver den ovan nämnda (Rejmer & Bergman 2019, s. 80; Rejmer 2002, s. 144-145). Vidare är det angeläget att hänsyn tas till barnets ålder och mognad vid beaktande av dess åsikter (Pranzo 2013, s. 285). Det synliggörs i Pranzos (2013, s. 286) studie gällande svenska vårdnadstvister som visar på tendenser att tingsrätten både lyssnar till, samt tar i beaktning det som äldre barn framför. Gällande yngre barn är domstolen likaså benägen att låta barnen uttrycka sig. Däremot tenderar de yngre barnens vilja att inte i lika hög utsträckning tillmätas betydelse i beslutet, i jämförelse med de äldre barnen (ibid.).

Emellertid är det en viktig skillnad på att låta barnen uttrycka sina åsikter och att låta barnen bestämma. Barnets åsikt är en viktig komponent i definitionen av barnets bästa men innebär inte per automatik en bestämmanderätt för barnet i avgörandet (Leviner 2024, s. 25). Inte heller är samtlig litteratur överens gällande relevansen och inkluderingen av barnets åsikter i avgörandet, exempelvis synliggör Lundberg (2011, s. 62) faktumet att barns åsikter inte nödvändigtvis tillför något till avgörandet i fråga.

Artikel 12 är således viktig för att fastställa barnets bästa och ovanstående resonemang visar på de två artiklarnas relation till varandra. Däremot är det problematiskt att prioritering av artiklar inte är något som framgår i barnkonventionen, vilket kan generera en svårighet att balansera mellan barnets rättigheter i frågor rörande barn (Archard & Skivenes 2009, s. 2). Vikten av att höra barn och ta dess åsikter i beaktning har presenterats i ovan resonemang, däremot visar studier även på hur de två artiklarna kan gå emot varandra varpå en bortprioriteras till förmån för en annan. En sådan bortprioritering kan ske till såväl fördel för artikel 12 som för artikel 3. Skjørten (2013, s. 302-303) visar på båda utfallen i sin artikel. Såväl fall då tingsrätten går emot barnets åsikter till förmån för vad man anser är barnets bästa, som fall då tingsrätten beslutar i linje med vad barnet uttryckt trots att detta går emot vad de själva anser vara förenligt med barnets bästa (ibid.).

Att applicera principen om barnets bästa i frågor kring barn kan således vara problematiskt i förhållande till dess rättigheter i övrigt, såsom artikel 12 barnkonventionen. Rättigheterna som fastställts i barnkonventionen kan anses vara motstridiga och i behov av avvägning och bortprioritering gentemot varandra (Leviner 2024, s. 26).

3. Teoretiska utgångspunkter

Följande avsnitt beskriver den teori studien kommer att använda för att analysera det empiriska materialet. Resultatet kommer att analyseras utifrån teoretiska utgångspunkter i diverse begrepp och tankesätt från tre olika teorier. Såväl Lipskys som Dworkins resonemang kring handlingsutrymme, tillsammans med Petrażyckis teori kring intuitiv lag kommer att utgöra studiens teoretiska utgångspunkter. De olika beståndsdelarna i teorin diskuteras närmare i avsnittet.

3.1 Handlingsutrymme

I studien appliceras Lipskys och Dworkins teori kring handlingsutrymme för att analysera det empiriska materialet. De båda teoretikernas tankar tillämpas inte i sin helhet, utan avgränsas till de resonemang som anses relevanta för denna studie. Avgränsningen av teorierna behandlas i detta avsnitt.

Inledningsvis intresserar sig Lipsky (2010) för handlingsutrymme i förhållande till så kallade *street-level bureaucrats* som till svenska översätts gräsrotsbyråkrater. Uppsatsen kommer att vidare benämna begreppet med den svenska termen. Begreppets innebörd syftar på offentliga tjänstemän vilka verkar i en nära kontakt med samhällets medborgare, som Lipsky (2010, s. 3) exemplifierar som bland andra domare och socialarbetare. Dessa tjänstemän besitter en position som tar avgörande beslut för individer i form av att som statens förlängda arm förse medborgare förmåner, men också tilldela sanktioner (ibid., s. 4). Som en del av statens sociala kontroll åläggs gräsrotsbyråkrater sålunda med egenskapen att starkt påverka individers liv (ibid.). Till sitt förfogande omges gräsrotsbyråkrater av ett handlingsutrymme i beslutsfattande att exempelvis determinera utformning och omfattning av förmånerna och sanktionerna som tilldelas individer (ibid., s. 13-14).

Lipsky (2010, s. 15) beskriver hur handlingsutrymmet uppkommer i samband med att gräsrotsbyråkrater arbetar utifrån vaga bestämmelser. Vagheten syftar till att göra regler och riktlinjer tillämpliga för en stor räckvidd av komplexa situationer och således möjliggöra individanpassning. Liknande tankegångar återfinns i Dworkins (1963) resonemang som med en juridisk ingång är ämnad att komplettera Lipskys tankar om handlingsutrymme. Dworkin (ibid., s. 627) menar att handlingsutrymme i det juridiska ämbetet genereras av opreciserad lagstiftning med vaga ordalag. En allmän formulering inbjuder således till varierande tolkningsmöjligheter i samband med rättstillämpning.

Lipskys tankar avseende handlingsutrymme kan relateras till tingsrättsdomare i vårdnadstvister. Detta genom att ledamöterna i tingsrätten, med hjälp av handlingsutrymme, avgör barnets bästa i tvisterna. Betoningen ligger därmed på Lipskys idéer relaterat till det individuella handlingsutrymme tingsrätten besitter, och inte på de organisatoriska omständigheterna i relation till handlingsutrymme. Handlingsutrymme utifrån Lipskys tankegångar i relation till ledamöter i tingsrätten skiljer sig även från gräsrotsbyråkrater i hänseende av att tingsrätten gemensamt utför ingående bedömningar med hjälp av handlingsutrymmet. En gräsrotsbyråkrat i Lipskys mening utgörs oftast istället av en individ som fattar snabba beslut (Lipsky 2010, s. 8; 13-14). Hur handlingsutrymmet kopplas till tingsrättens bedömning av barnets bästa, beskrivs i nästkommande stycke.

Med avstamp i Lipskys (2010, s. 15) teori om att handlingsutrymme uppkommer till följd av vaga bestämmelser, kan resonemanget relateras till domstolens bedömning av barnets bästa i samband med vårdnadstvister. Lagstiftningen uttrycker att bedömningar avseende vårdnadstvister alltid ska göras med hänsyn till barnets bästa (6 kap. 2a§ 1 st. FB), samtidigt som det saknas tydliga föreskrifter om vad det innebär eftersom termen får sin betydelse i det fall det tillämpas (Singer 2019, s. 38). Tingsrätten innehar således ett handlingsutrymme i samband med varje värdering av barnets bästa, i enlighet med Dworkin (1963) och Lipskys (2010) tankar. Det är domstolen som står inför den avgörande bedömning där avstamp tas i vad de anser vara det bästa för varje individuellt barn. Tingsrättens handlingsutrymme kan således på olika vis påverka utfallet av vårdnadstvister och därmed hur barnets framtida tillvaro kommer se ut.

Däremot är inte handlingsutrymmet obegränsat. Dworkin (1977, s. 31-32) illustrerar handlingsutrymmet med en munk, där hålet i mitten beskrivs utgöra handlingsutrymmet som omringas av restriktioner i form av munkens massa. Liknelsen åskådliggör att det finns ett utrymme att handla och agera inom, men att det inte är likställt med att ha helt fria möjligheter att besluta hur man vill. Istället definierar restriktionerna handlingsutrymmets gränser (ibid.). I rådande studie utgörs handlingsutrymmets restriktioner av barnkonventionen samt föräldrabalken. Dessa regleringar vägleder tillämpningen av barnets bästa och avgränsar på så vis handlingsutrymmet i bedömningen. Handlingsutrymmet begränsas även av rättegångsbalken som binder tingsrätten till att endast bedöma med avstamp i parternas yrkande (Fitger et al. 2023, RB 17:3). Vidare är handlingsutrymmet relativt och kan variera mot bakgrund av omständigheterna i situationen (Dworkin 1977, s. 31-32). Det innebär att beroende på kontext och vad för situation vårdnadstvistens berör, ökar eller begränsas handlingsutrymmet.

Svensson, Johnsson och Laanemets (2021, s. 24-26) tar hjälp av både Lipskys och Dworkins resonemang för att diskutera handlingsutrymme i socialt arbete. Författarnas (ibid.) resonemang bidrar på så vis med insikter i hur teorierna kring handlingsutrymme kan appliceras i svensk kontext av rättstillämpning. Handlingsutrymmet innebär att socialarbetaren i detta fall omfattas av möjligheten att tillämpa flera olika regler och således avgöra vilken av dem beslutet ska stödjas i (ibid., s. 26-27). Det medför att det finns ett utrymme att inkludera socialarbetarens egna värderingar och uppfattningar i bedömningen som görs (ibid.).

Tingsrättens handlingsutrymme kan liknas vid socialarbetarens där valmöjligheter för tingsrättens medlemmar uppstår vid avvägning av betydelsen av barnets bästa. Svensson, Johnsson och Laanemets (2021, s. 243) lyfter svårigheten att rättstillämparen ska bedöma vad som är av betydelse i sammanhanget när detta skiljer sig åt från fall till fall. Det handlar om en ständig osäkerhet som i grunden är nödvändig för att fånga alla tänkbara komplexa situationer (Svensson, Johnsson & Laanemets 2021, s. 33). Principen om barnets bästa är en regel som är ämnad att uppfyllas. Men vagheten av principen (Singer 2019, s. 38-39) genererar flera alternativ där regler och principer i olika situationer anses uppfylla barnets bästa. I samband med vårdnadstvister följer därmed

utmaning för rättstillämparna att med hjälp av handlingsutrymmet definiera vad som är bäst för barnet när detta är unikt för varje barn och välja vilken väg som bedöms mest lämplig. Med hjälp av studiens material i form av domar belyser således tingsrättens handlingsutrymme den vaga utformning av barnets bästa, vilket i denna uppsats avser att bidra med rättssociologisk insikt och förståelse gällande den status barnets bästa tillskrivs. Därtill syftar teorin om handlingsutrymme att i analysavsnittet nyansera och problematisera det tingsrätten bedömer som barnets bästa.

3.2 Intuitiv rätt

Petrażycki utformade en rättsteori som innefattar en syn på individers agerande utifrån diverse aspekter. I följande uppsats kommer främst Petrażyckis tankar kring interna respektive externa drivkrafter att diskuteras och tillämpas (Treviño 2013, s. 41; 47). Drivkrafterna i stort, såväl de interna som externa, påverkar individers agerande genom utformningen av synen på rätt och fel. De interna drivkrafterna påverkar agerandet genom dess utformning av den egna moralen (Banakar 2012, s. 11). Vidare påverkas agerandet också genom externa drivkrafter i form av normer, såväl rättsliga som sociala (ibid).

Synen på rätt och fel skiljer sig från individ till individ och baseras bland annat på moralen formad av interna drivkrafter, vilka fungerar vägledande i sociala situationer och moraliska dilemman. Genom den vägledning som härstammar från moralen kommer man också att agera på ett intuitivt sätt i situationer (Banakar 2012, s. 11-12). Inom ramen för vårdnadstvister kan rättstillämparnas handlingsutrymme påverkas av interna drivkrafter. Baserat på parternas argument kan de interna drivkrafterna generera en samhörighetskänsla med en av parterna, ett tillämpande av föräldraperspektiv eller en känsla av medlidande för ett eventuellt offer i tvisten. För att grunda ett sådant antagande kan Leviners (2014, s. 217) och Skivenes (2010, s. 345) forskning tillämpas, vari ett vuxen- och föräldraperspektiv präglar rättstillämparen i sitt utövande, något som kan förstås utifrån interna drivkrafter i relation till samhörighetskänslor.

Baserat på sådana känslor kan domare och nämndemäns intuition påverka deras ståndpunkt i tvisten och därigenom bedömningarna på ett undermedvetet plan, baserat

på teorin kring interna drivkrafter. Med tanke på det utrymme för handling och tolkning som finns vid tillämpningen av barnets bästa i vårdnadstvister, kan rättstillämparna agera utifrån sina interna drivkrafter. Dock enbart utifrån vad parterna framför i enlighet med 17 kap. 3§ RB. Viktigt att poängtera är att domskälen ska vara objektivt formulerade (1 kap. 9§ regeringsformen (RF) 1974:152), och således kan inte rättstillämparnas enskilda moral och syn på rätt och fel ur ett perspektiv gällande interna drivkrafter förväntas uttryckas på ett tydligt sätt. Detta ställer krav på tillämpningen av teorin i analysen, något som kommer diskuteras mer under '6. Analys'.

Som nämndes i avsnittets inledning formas en individs agerande även av externa drivkrafter. De externa drivkrafterna utgörs av normer, såväl rättsliga i form av exempelvis lagstiftning, som sociala i form av den moral som råder i individens omgivning. I rådande studie berörs rättstillämparens omgivning, exempelvis lyfter Ställvik (2009, s. 62-63) hur professionens värderingar och dess sociala dynamik påverkar och begränsar domare i sin rättstillämpning. Ett resonemang som kan appliceras i relation till externa drivkrafter i form av sociala normer i rättstillämparens omgivning. Mot bakgrund av detta är det viktigt att notera att externa drivkrafter således inte enbart består av rättsliga normer utan även kan härledas från sociala interaktioner i form av sociala normer i sin professionella omgivning. Eftersom externa drivkrafter även härleds från sociala interaktioner innebär det också att de inte enbart är verksamma på en samhällsnivå utan även inom mindre grupperingar mellan individer (Banakar 2012, s. 11), vilka i relation till denna studie kan exemplifieras som sociala normer inom rättsväsendet som grupp och rättstillämpare sinsemellan. Vidare kan de externa drivkrafterna synliggöras i form av rättsliga normer, som på studiens område kan exemplifieras genom barnkonventionen och föräldrabalken. Såväl rättsliga som sociala normer i egenskap av externa drivkrafter kan få genomslag i tillämpningen av barnets bästa i vårdnadstvister, exempelvis genom avvägningar av principer men också beslut som domstolen fattar i enlighet med, eller mot, rådande lagstiftning.

De interna och externa drivkrafterna är, i enlighet med Petrażyckis teori, två skilda drivkrafter som tillsammans utgör individens syn på rätt och fel och sålunda dess agerande. Påverkan drivkrafterna emellan kan resultera i inre konflikter för individer, då drivkrafterna kolliderar. Vid en kollision behöver en avvägning göras mellan moralen, de

interna drivkrafterna, och normerna, de externa drivkrafterna (Banakar & Travers 2013, s. 15). Svensson, Johnsson och Laanemets (2021, s. 118-119) poängterar hur en sådan inre konflikt och den avvägning som konflikten föranleder kan resultera i ett agerande som inte harmoniserar med individens moral. För att exemplifiera en sådan avvägning i relation till studiens område kan Skjørten (2013) artikel tillämpas. I artikeln uppkommer fall då barnets önskan inte är i enlighet med domaren och nämndemännens syn på barnets bästa. Här uppstår en diskrepans mellan de interna och externa drivkrafterna och sålunda den inre konflikt och avvägning som uppstår till följd av denna (Skjørten 2013, s. 302-303). I avvägningen kan barnets vilja, genom dess fastställande i barnkonventionen, betraktas som extern drivkraft medan den moral som präglar tingsrättens medlemmar utgör intern drivkraft (Banakar 2012, s. 11). Utgången i vårdnadstvisterna kan i detta fall bli i enlighet med vad tingsrätten anser är barnets bästa och således bortse från barnets vilja, vilket därigenom är ett beslut präglat av interna drivkrafter. Den alternativa utgången innebär att beslutet tas i enlighet med barnets vilja men i kontrast till vad domaren eller nämndemännen anser vara barnets bästa och därmed ett beslut som bortser från dess moral och interna drivkraft (Skjørten 2013, s. 302-303; Banakar 2012, s. 11). Det sistnämnda alternativet är sålunda i enlighet med Svensson, Johnsson och Laanemets (2021, s. 118-119) resonemang.

4. Metod och material

Följande avsnitt fokuserar på att redogöra för hur, och med vilka tillvägagångssätt denna studie avser att undersöka hur barnkonventionens princip om barnets bästa infrias i den rättsliga praktiken med koppling till vårdnadstvister. Studien utgår från ett kvalitativt angreppssätt med en induktiv ansats varigenom relevanta teoretiska utgångspunkter har fastställts utifrån studiens empiriska material, vilka senare appliceras i analysen (Bryman 2018, s. 49).

Mot bakgrund av studiens avsikt utgörs dess metod av att analysera domar i en dokumentstudie (Bryman 2018, s. 656-657), där fokus fästs på domstolens övervägande i rättstillämpningen. Med hjälp av analysmetoden att utföra en kvalitativ innehållsanalys (Boréus & Kohl 2018, s. 50-51) undersöks omsättningen av principen om barnets bästa till rättslig praktik och dess fastställande. Analys av rättstillämpningen möjliggör därmed ett tillvägagångssätt att djupgående bearbeta och undersöka olika

omständigheter som inverkar på tingsrättens bedömning av barnets bästa, vilket motiverar valet av ett kvalitativt förfarande (Bryman 2018, s. 61-62; 479-480). Det innebär således att ta fasta på sådant som inte är synligt för blotta ögat.

Innehållsanalysen utförs genom att koda och identifiera återkommande teman som framförs i tingsrättens utläggning (Boréus & Kohl 2018, s. 58-59), vilket beskrivs mer ingående i avsnittet '4.2 Analysmetod'.

4.1 Insamling av empiri

Mot bakgrund av studiens avsikt att undersöka rättstillämpning utgörs empirin av domar som behandlar vårdnadstvister som beslutas med utgångspunkt i 6 kap. FB. Valet av empiri motiveras med att domar återger samt avspeglar rättstillämpningen som ägt rum. Här redogörs för hur tingsrätten, med grund i lagstiftningen, resonerar och beaktar barnets bästa. Domar som empiri möjliggör därmed ett förverkligande av studiens syfte. Likaså tillåter domar en kvalitativ metod med fokus på tingsrättens aktörer och deras tolkning av den sociala verkligheten (Bryman 2018, s. 61). Ett alternativt tillvägagångssätt utifrån en kvalitativ ansats hade kunnat innefatta intervjuer, men med utgångspunkt i studiens fokus på tillämpningen av principen om barnets bästa anses analys av domar utgöra en bättre lämpad metod. Exempelvis hade en intervjustudie istället bidragit med kunskap om hur den enskilda rättstillämparen resonerar kring barnets bästa, men inte hur principen faktiskt verkställs i den rättsliga praktiken.

En innehållsanalys av domar är vidare genomförbar med grund i den svenska offentlighetsprincipen (Sveriges domstolar 2021). Merparten av domstolarnas handlingar karaktäriseras som allmänna handlingar utan skydd av sekretess vilket möjliggör tillgång för allmänheten, och innebär därmed att de är tillgängliga för studiens ändamål (ibid.). För insamling av material i form av domar gällande vårdnadstvister, mejlades Stockholms tingsrätt. Se vidare diskussion om urvalet i avsnitt '4.1.1 Urval'. Vid den tidpunkt domarna begärts ut, har dessa förts över till en Google Drive-mapp som endast studiens två författare har tillgång till. Detta har genomförts med hänsyn till att skydda de medverkande parterna i domstolsförhandlingen, däribland barnen.

4.1.1 Urval

Sverige disponerar över totalt 48 tingsrätter utspridda i landet (Sveriges domstolar u.å). Med hänsyn till studiens tidsram krävs ett urval av dessa tingsrätter eftersom den kvalitativa metoden utmärks av att med en större koncentration fokusera på ett färre antal undersökningsenheter (Bryman 2018, s. 484; 487-488).

Utifrån tidsaspekten motiveras studiens val att undersöka principen om barnets bästa med utgångspunkt i en tingsrätt. För att samla in relevant empiri i relation till studiens syfte delades urvalsprocessen upp i två steg, varav det första avsåg denna geografiska avgränsning. Avgränsningen beslutades med hänsyn till att studiens författare avser att minska risken för igenkänning eller bekantskap med någon av parterna i vårdnadstvisterna, och därmed eftersträvades att den valda tingsrätten inte är belägen i närhet av vår studie- eller hemort. Denna faktor med grund i respekt för rättsfallens parter styrde mot att Stockholms tingsrätt ansågs utgöra en lämplig undersökningsenhet. Valet gjordes även med stöd i att tingsrätten i huvudstaden kunde tänkas besitta många rättsfall som kan bidra till studiens syfte.

Tillgång till domar är kostnadsfritt upp till nio domar per begäran vilket därmed behövdes tas hänsyn till i samband med studiens insamling av material. Inledningsvis skickades två mejl till Stockholms tingsrätt vilka begärde ut nio domar från februari respektive mars 2024. I samband med det andra steget i urvalsprocessen, vilket beskrivs närmre nedan, skickades det ut ytterligare två mejl till tingsrätten var i det efterfrågades domar även från januari 2024 och december 2023 för att inhämta tillräcklig insamlad data för studiens syfte. Studien ämnar att bidra med kunskap om barnkonventionens tillämpning i vår samtid och således även bistå med ett aktuellt resultat, vilket gav skäl för valet att efterfråga domar från de senaste månaderna vid datainsamlingens tidpunkt. Vilka nio domar från respektive månad som vidare selekterades, valdes slumpmässigt av domstolens administratör vilket efterfrågades i mejlet till tingsrätten. Slutligen kan urvalet av nio domar från vardera månad sammanfattas till 36 domar som samtliga är avgjorda efter att barnkonventionen blev svensk lag år 2020 (Skolverket 2023).

Vidare resulterade nästa steg i urvalsprocessen ett urval på 18 av de 36 insamlade domarna vilka bedömdes vara lämpliga för studien. Resterande 18 domar ansågs inte vara relevanta och exkluderades då vårdnadshavarna nått en överenskommelse som ansetts vara i enlighet med barnets bästa, något som tingsrätten inte har fört något vidare resonemang kring. Det betyder i sin tur att dessa domar inte kan analyseras i enlighet med studiens syfte och besvara frågeställningarna, vilket gör att en exkludering av dessa domar bedömdes vara nödvändig. För att uppfylla studiens syfte har istället mer avancerade domar där vårdnadshavarna stått i tydlig konflikt mot varandra tillämpats, då dessa innehållit ett mer omfattande resonemang gällande barnets bästa. Med hänvisning till Dworkins (1977, s. 31-32) resonemang kring handlingsutrymmets relativitet kan handlingsutrymmet öka i takt med att tvisterna är mer invecklade. Vid mer invecklade tvister innefattas fler omständigheter och faktorer, vilka samtliga behöver tas i beaktning vid tillämpningen av barnets bästa. Ju fler faktorer som vägs in i ett beslut, desto fler möjliga utfall råder i tvisten och således också ett större handlingsutrymme för tingsrätten. Urvalet karaktäriseras sammantaget som ett kriteristyrkt sådant eftersom valet baserades med utgångspunkt i villkor utmärka för denna undersökning (Bryman 2018, s. 497-498). Urvalet gjordes med en målstyrd karaktär som genom kriterierna möjliggör ett besvarande av studiens frågeställningar (ibid.).

Vidare kan studiens urval inte klassas som representativt till följd av att endast en av Sveriges 48 tingsrätter inkluderades som undersökningsenhet. Urvalet kan därmed inte sägas representera samtliga tingsrätter vilket minskar generaliserbarheten för studien (Denscombe 2018, s. 57-58). För att uppnå ett generaliserat resultat hade studien med fördel istället kunna använda flera domslut från flera tingsrätter, vilket däremot motiveras att vara svårt utifrån uppsatsens tidsram och anses således inte vara ett lämpligt tillvägagångssätt. Övervägandet av urvalsstorlek är något som balanseras med utgångspunkt i den förefintliga studien, och varierar därmed mellan olika undersökningar (Bryman 2018, s. 506). Studiens urvalsstorlek baserades även på att undersökningen inte syftar till att generalisera ett resultat som motsvarar samtliga tingsrätters bedömningar. Istället kan studien bidra med förståelse och kunskap om hur resonemang avseende barnets bästa kan utmärkas i en svensk kontext, och hur det

påvisas i rättstillämpningens sammanhang. Här illustreras rättstillämpare som aktör och hur de beslutar med avstamp i lagstiftning.

4.2 Analyismetod

En kvalitativ innehållsanalys genomfördes för att identifiera teman i materialet som med hjälp av analysen kan besvara studiens frågeställningar. Vid kodningen undersöktes ett flertal faktorer och aspekter, exempelvis de olika sätt som barnets bästa diskuteras och framförs i processen samt hur det genomsyrar domslutet i sig.

För att identifiera de teman som präglar innehållsanalysen kodades domarna. En manuell kodning genomfördes, något som således lägger stor vikt vid kodarens objektivitet och noggrannhet samt att genomläsning sker ett flertal gånger. En manuell kodning, istället för en maskinell, möjliggjorde en djupare analys och således mer djupgående slutsatser (Boréus & Kohl 2019, s. 58). För att säkerställa hur domarna skulle kodas och vad fokus skulle ligga på under kodningen tillämpades analysinstrumentet kodschemat (ibid.). Kodschemat är viktigt ur aspekten avseende intersubjektiviteten och således viktig för studiens reliabilitet (ibid., s. 61), då utgångspunkten i ett gemensamt schema eliminerar differenser i kodningarna författarna emellan.

För att åstadkomma ett användbart kodschemat konstruerades det löpande under tiden som domarna bearbetades. När domarna bearbetats till den grad att det inte längre identifierades fler relevanta kodningsenheter ansågs schemat vara komplett (Boréus & Kohl 2018, s. 58-59). Därefter genomfördes den slutliga kodningen av empirin med hjälp av kodschemat. Genom den välarbetade utformningen av kodschemat säkerställdes också studiens validitet (ibid., s. 59). Boréus och Kohl (ibid., s. 60) poängterar fördelarna med att genomföra en pilotstudie när kodschemat är att betrakta som komplett. Emellertid ansågs syftet med pilotstudien redan vara uppfyllt då domarna bearbetades ett flertal gånger i takt med utformningen av kodschemat. Utifrån den processen var kodschemat att betrakta som välfungerande trots att en pilotstudie inte genomfördes.

När samtliga domar hade kodats genomfördes den tematiska innehållsanalysen. Utifrån den kodade empirin identifierades teman som ansågs relevanta i relation till studiens

syfte. Fastställandet av de teman som kom att utgöra den tematiska analysen utgick från Brymans (2018, s. 705) rekommendationer, vilka avser exempelvis repetitioner samt likheter och skillnader i och mellan domarna. Domarna kom att sorteras in under de utvalda temana genom *framework*, något som genererar en tydlig överblick inför den tematiska analysen (ibid., s. 704).

4.3 Metoddiskussion

I kommande avsnitt kommer den valda metoden att diskuteras utifrån diverse aspekter. Reliabiliteten och validiteten samt etiska överväganden och principer kommer att beröras.

4.3.1 Reliabilitet och validitet

Studiens genomförande och resultat behöver diskuteras i förhållande till validitet och reliabilitet, såväl intern som extern. Reliabiliteten i studien kan främst relateras till kodningen av empirin. Den externa reliabiliteten berörs av Bryman (2018, s. 465), vilken mäter hur väl studien är möjlig att genomföra på nytt av annan forskare och nå ett liknande resultat. Eftersom studien är beroende av den aktuella tidsaspekten i förhållande till exempelvis sociala normer men också den rådande lagstiftningen är det av stor vikt att en framtida studie tar dessa aspekter i beaktning (ibid.). Om en framtida studie tar hänsyn till att samhället och lagstiftning är ständigt föränderlig och genomför en ex-post studie relaterad till denna studies tid och miljö samt slutligen kodar samma domar, kan studien antas uppnå hög reliabilitet.

Vidare behöver studiens reliabilitet även diskuteras ur ett internt perspektiv. Den interna reliabiliteten (Bryman 2018, s. 465) kan kopplas till såväl intersubjektivitet som intrasubjektivitet (Bergström & Boréus 2018, s. 40-41). Eftersom empirin kodades av två författare var det av stor vikt att det rådde samstämmighet i hur kodningen genomfördes, men även i bedömningen av det som framkom under kodningsprocessen (Boréus & Kohl 2018, s. 61; Bryman 2018, s. 465). Om granskningen av intersubjektiviteten synliggör att författarnas kodning genererat likvärdiga resultat kan detta antyda god intern reliabilitet (Bergström & Boréus 2018, s. 40; Boréus & Kohl 2018, s. 61). Vidare är intrasubjektiviteten en indikator på intern reliabilitet (Bergström & Boréus 2018, s. 41). Intrasubjektiviteten kontrolleras främst vid studier som

genomförs av en ensam forskare (Boréus & Kohl 2018, s. 61), emellertid har detta tillämpats även i rådande studie för att säkerställa den interna reliabiliteten. För att kontrollera intrasubjektiviteten genomfördes en dubbelkodning, vilket innebär att samma författare kodar empirin på samma sätt men vid olika tillfällen. En sådan dubbelkodning säkerställer att författaren är konsekvent i sin kodning, att kodschemat är välfungerande och således en indikation på studiens goda interna reliabilitet (Bergström & Boréus 2018, s. 41; Boréus & Kohl 2018, s. 61).

Studiens validitet granskas ur ett externt perspektiv för att undersöka dess generaliserbarhet (Bryman 2018, s. 466). Mot bakgrund av de avgränsningar som tillämpats i studien, vilka beskrevs närmare i avsnitt '4.1.1 Urval', har syftet med studien inte varit att nå ett representativt resultat för Sveriges tingsrätter. Mot bakgrund av detta är studiens externa validitet att betrakta som låg. Däremot bör resultatet beaktas mot bakgrund av den tidskontext, geografiska avgränsning och de sociala normer som präglade samhället vid genomförandet, vid en sådan beaktning är den externa validiteten att bedöma som god.

Slutligen diskuteras den interna validiteten, vilket avser relevansen och relationen mellan de observationer som gjorts och de teoretiska utgångspunkter som författaren utvecklar utifrån observationerna (Bryman 2018, s. 465). För att säkerställa den interna validiteten utgjordes kodningsenheterna i kodschemat av enkla benämningar med en tydlig innebörd, något som eliminerade potentiell förvirring kring dess relevans i studien. Således säkerställdes det att vad som var ämnat att undersökas också var vad som undersöktes (Boréus & Kohl 2018, s. 81), vilket genererade god intern validitet i studien.

4.3.2 Etiska överväganden

Studien inkluderar domar avseende såväl barn som vårdnadstvister, vilka båda är områden som är att betrakta som känsliga och således något som bör bemötas och behandlas med respekt gentemot de personer som inkluderas. Barnen som berörs i avgörandena, men även vårdnadshavare och andra involverade, befinner sig redan i utsatta situationer. Mot bakgrund av detta är det av stor vikt att studiens genomförande är etiskt försvarbart.

Bryman (2018, s. 170-171) framställer diverse etiska principer som har diskuterats inför och under studiens utförande. De kriterier som nämns är informations-, samtyckes-, konfidentialitets- och nyttjandekravet (ibid.), ur vilka aspekter studien kommer att försvaras gentemot i följande avsnitt.

Eftersom studien baseras på domslut från tingsrätten har inte samtyckes- respektive informationskravet uppfyllts. Domarna är allmänna handlingar, vilka också är att betrakta som offentliga handlingar och omfattas således av offentlighetsprincipen så länge domarna i fråga inte omfattas av sekretess (Sveriges domstolar 2021). Eftersom domarna har begärts ut direkt från tingsrätten har det inte förelegat någon kontakt mellan författarna och de berörda parterna i domarna, således har inte information om studien kunnat tilldelas och inte heller har samtycke kunnat insamlas.

Avsaknaden av samtycke från de berörda parterna innebär att det fortsatta arbetet i studien behöver utföras med stor respekt och försiktighet. Mot bakgrund av detta och områdets känslighet lades stor vikt vid konfidentialitetskravet (Bryman 2018, s. 170-171). Konfidentialitetskravet inkluderar exempelvis att deltagare som omfattas av studien ska avidentifieras och anonymiseras (Vetenskapsrådet 2017, s. 40). Under studiens genomförande fanns domarna som utgjorde empirin, men även utbegärda men exkluderade domar, enbart tillgängliga för studiens två författare. Därtill benämns domarna, vid dess omnämnande i studien, som 'dom 1' och så vidare i numerisk ordning istället för med dess målnummer. Numreringen av domarna är vidare något som enbart författarna har tillgång till. Nämnade åtgärder är exempel på hantering som vidtogs för att säkerställa att empirin förvarades otillgänglig för obehöriga, vars vikt poängteras av Bryman (2018, s. 170-171) i relation till konfidentialitetskravet. I studien avidentifierades även parterna i domarna i den mån det varit möjligt, vilket resulterade i att de enda aspekter som poängteras är ålder samt föräldrarnas identifiering som mamma eller pappa. Anledningen till att ålder kan komma att benämnas är då det är av betydelse för studiens analys av domarna. Vid hänvisning till kodningen av domarna behöver studien även referera till om föräldrarna identifierar sig som mamma eller pappa för att åstadkomma en tydlighet i analysen. Således har avidentifieringen präglats av en avvägning mellan att skydda parterna och att uppfylla studiens syfte.

Slutligen har studiens utförande diskuterats i relation till nyttjandekravet (Bryman 2018, s. 170-171), vilket har tillgodosetts genom att samtlig insamlad empiri kommer raderas efter att studien fullföljts och således inte tillämpas på något annat område eller i något annat syfte än det var avsett till vid studiens start.

5. Resultat

I detta avsnitt presenteras de teman som empirin generat genom kodningen, vilka är: 'Tidigare problematik', 'Barnets talan', 'Tidsperspektiv', 'Kontinuitetsprincipen' samt 'Föräldrars osämja'. En sammanställning av den tematiska innehållsanalysen har konstruerats genom *framework*, vilken finns i sin helhet i tabell 5, se bilaga. I avsnittet kommer inte samtliga domar presenteras, istället kommer resultatet fokusera på de domar och de resonemang som anses utgöra tydliga argument avseende temats koppling till bedömningen av barnets bästa.

5.1 Tidigare problematik

Detta avsnitt presenterar domar där tingsrätten har bedömt med utgångspunkt i påstådd respektive bevisad problematik hos vårdnadshavare. Problematiken behandlar exempelvis våld, hot eller missbruk. Temat representeras av dom 4, 8 och 11.

Tingsrätten i dom 4 framställer skäl för att pappan i fallet ska få ensam vårdnad för sitt barn. Med bakgrund i ett flertal orosanmälningar bedöms mamman, som har en problematik av alkoholmissbruk och psykisk ohälsa, olämplig som vårdnadshavare. Avgörandet hänvisas till att barnet har farit illa i samband med mammans alkoholintag samt att missbruket har lett till en bristande omsorgsförmåga.

Dom 11 behandlar mammans yrkande om ensam vårdnad som lämnas utan bifall vilket medför att båda föräldrarna fortsatt har gemensam vårdnad av barnet. Mamman framhåller att pappan inte kan förverkliga barnets bästa och behov eftersom han har ett drogmissbruk samt visat på dåligt omdöme. Tingsrätten beaktar att pappan dömts för drogrelaterad brottslighet samt påståenden om att barnet befunnit sig i en dåligt lämpad miljö, och ser allvarligt på hans bristande konsekvenstänk och mognad. Däremot bedömer tingsrätten att dessa aspekter inte gör pappan olämplig som

vårdnadshavare. Utifrån barnets bästa ser domstolen istället betydelse av att pappan håller nära kontakt med barnet i gemensam vårdnad. En skiljaktig mening framhåller däremot att pappans bruk av droger, samt att det har skett i kontakt med barnet, utgör starka skäl för att han bör bedömas olämplig som vårdnadshavare och att gemensam vårdnad därmed inte är aktuellt.

Slutligen prövar dom 8 om gemensam vårdnad ska ändras till ensam vårdnad för mamman. Mamman anmärker att barnens pappa är olämplig som vårdnadshavare samt som boendeförälder med anledning av att han bland annat har dömts för vålds- och narkotikabrott. I fråga om vårdnad ser tingsrätten inte dessa aspekter som grund för att gemensam vårdnad ska upphöra, medan de i boendefrågan tar det i beaktning och menar att han gör sig olämplig som boendeförälder. Domslutet omfattas av två skiljaktiga meningar som innebär en annan bedömning av barnets bästa än tingsrättens. Den ena skiljaktiga meningen anser att pappan inte gör sig lämplig som vårdnadshavare med hänvisning till hans vålds- och narkotikabrott och att vårdnaden därmed ensam bör tillfalla mamman. Detta medan den andra uttrycker att mamman inte gör sig lämplig som ensam vårdnadshavare och att barnen växelvis bör bo hos de båda föräldrarna. Den sistnämnda framhåller att mamman likaså är dömd för misshandel och tidigare utgjorts bristande i sin omsorgsförmåga. Mammans dom beaktas inte i tingsrättens domskäl och är således inte något som bedöms vara avgörande i vårdnadsfrågan och i bedömningen av barnets bästa.

5.2 Barnets talan

Temat avseende barnets vilja och åsikt representerar domar där tingsrätten har resonerat kring barnets åsikter och sedan väljer att ta hänsyn, eller inte ta hänsyn till dess ståndpunkt. Dom 9, 12 och 15 kommer att presenteras under detta tema.

Dom 15 avhandlar frågan om vårdnaden av barnen ska tillfalla mamman, pappan eller om gemensam vårdnad ska gälla. Barnen, med ålder på tio respektive elva år, uttrycker en tydlig önskan att vara med pappan mer. Tingsrätten gör en bedömning av denna vilja och diskuterar huruvida barnen förstår vad deras önskan innebär, till följd av deras ålder. Att barnen ska vara tillsammans med sin pappa innebär i detta fall en omfattande flytt som domstolen menar att barnen inte kan förstå innebörden av. Domstolen

framhåller att det är en svårbedömd fråga där de även behöver bedöma om pappan har påverkat barnens vilja och därmed deras positiva inställning till honom. Tingsrätten bedömer slutligen att barnens vilja tycks vara självupplevd som därmed ska väga tungt i bedömningen. Det innebär att barnens talan ska tillmätas större betydelse än risken att pappan har påverkat barnens åsikter. Det mynnar ut i beslutet att barnens pappa får ensam vårdnad i enlighet med barnets bästa.

I dom 12 behandlas likaså frågan om vårdnad av tre barn med ålder på sju, tio och tolv år. Enligt mamman har barnen inte varit intresserade av att ha kontakt med pappan, och menar att det ska tas hänsyn till i förhållande till deras ålder och mognad. Barnens vilja beaktas eller diskuteras inte i domskälen.

Twisten i dom 9 berör också vårdnadsfrågan, vari vem av mamman eller pappan som gör sig mest lämplig som ensam vårdnadshavare prövas. Det nioåriga barnet har uppgett att hen endast vill bo med sin pappa, samt uttalat sig negativt om sin mamma. Tingsrätten bedömer däremot att åsikten samt barnets avståndstagande från sin mamma är ett resultat av pappans påverkan. Domstolen framhåller att barnet riskerar att förlora kontakt med sin mamma ifall pappan skulle tilldelas ensam vårdnad. Med utgångspunkt i barnets bästa beslutar domstolen således emot barnets vilja genom att vårdnaden tillfaller mamman för att barnet inte ska förlora kontakt med henne. Tingsrättens avgörande bemöts dock med en skiljaktig mening som anför att barnets vilja om att bo med pappan ska tillmätas betydelse, med stöd i att det är i enlighet med barnets bästa. Det framhålls att barnets mående riskerar att försämrans ifall mamman tillerkänns ensam vårdnad och att barnets vilja inte bemöts.

5.3 Tidsperspektiv

Temat 'Tidsperspektiv' avser långsiktighet i relation till kortsiktighet. Temat omfattar resonemang i domarna där domsluten beaktar barnets bästa ur olika tidsmässiga perspektiv. Temat kommer att representeras av dom 1, 10 och 17.

Dom 1 resonerar kring huruvida en justering av vårdnadsfrågan skulle innebära positiva effekter för barnet på lång sikt och således vara i enlighet med barnets bästa. Utfallet i domen blev att pappan tilldelas ensam vårdnad av barnen, vårdnaden som tidigare varit

mammans. Tingsrätten redogör för att pappan besitter förmågan att på lång sikt generera en trygg uppväxt och samtidigt främja barnens kontakt med sin mamma. Däremot betonar tingsrätten också det faktum att ändringen av vårdnaden kan innebära problematik för barnen på kort sikt och ett behov av hjälp och stöd för barnen, baserat på de påfrestningar beslutet om ändring i vårdnadsfrågan innebär. Mot bakgrund av detta anser domstolen ändå att barnens bästa är att överflytta vårdnaden till pappan, ur en långsiktig synvinkel.

Vidare diskuterar tingsrätten i dom 10 umgängesfrågan utifrån ett perspektiv på såväl lång som kort sikt. I domen beslutas det att inget umgänge ska regleras mellan pappan och barnen i nuläget. Tingsrätten anser att ett umgänge med umgängesstöd inte är genomförbart för tillfället mot bakgrund av att förutsättningar för ett sådant umgänge saknas. Emellertid resonerar tingsrätten angående önskan om att ett umgänge ska komma att äga rum i framtiden, inte minst mot bakgrund av argumenten att en relation med båda sina föräldrar är av stor vikt för barnen samt barnens behov av en manlig förebild. Ansvar för ett umgänge ska då ligga på föräldrarnas egna förmåga att anordna ett sådant utan umgängesstöd. Dock anses detta alltså inte vara genomförbart vid domens avkunnande. Mot bakgrund av ovan resonemang beslutar tingsrätten att uteblivet umgänge är i enlighet med barnens bästa här och nu.

I dom 17 beslutas det om ett utökat umgänge mellan barn och pappa. Beslutet avser utökning av umgänge under sommaren till två veckor i kontrast till nuvarande helgumgänge. Domstolen anser att ett utökat umgänge mellan pappa och barn är till barnets bästa ur ett långsiktigt perspektiv. Dock poängterar domstolen att en sådan upptrappning av umgänget inte är förenligt med barnets bästa för närvarande utan först nästkommande sommar. Att senarelägga intensifieringen av umgänget menar tingsrätten är att betrakta som barnets bästa ur aspekten att en alltför omedelbar upptrappning innebär en för stor omställning för barnet i fråga.

5.4 Kontinuitetsprincipen

Nästa tema som identifierats genom kodningen är hur kontinuitetsprincipen har applicerats utifrån olika definitioner av kontinuiteten för att bedöma barnets bästa. Detta tema kommer att presenteras av dom 15.

I dom 15 förankras beslutet i kontinuitetsprincipen, här resonerar domstolen dock kring kontinuiteten i relation till en person snarare än en geografisk plats. Domslutet, som innebär att pappan får ensam vårdnad om barnen, resulterar i att barnen får flytta från sitt boende då mamman tidigare har haft ensam vårdnad. Däremot anser tingsrätten att kontinuiteten till deras pappa är det avgörande snarare än den geografiska platsen i sig. Således bedömer tingsrätten att barnens bästa är att tilldela pappan ensam vårdnad i enlighet med kontinuitetsprincipen, baserat på kontinuitet till person istället för miljö. I domen förekommer en skiljaktig mening som anser att kontinuitetsprincipen istället ska kopplas till den geografiska plats som barnen ser som sin trygga miljö. Den trygga miljön är, enligt den skiljaktiga meningen, barnens boende hos mamman. Mot bakgrund av detta bedömer den skiljaktiga meningen att barnets bästa är i enlighet med kontinuitetsprincipen grundat på geografisk plats och således att mamman ska behålla ensam vårdnad om barnen.

5.5 Föräldrars osämja

Temat 'Föräldrars osämja' avser domstolens resonemang gällande barnets bästa i relation till föräldrarnas konflikter och samarbetssvårigheter. Under detta tema kommer dom 8 att presenteras.

Dom 8 resulterar i fortsatt gemensam vårdnad trots rådande konflikter och samarbetssvårigheter vårdnadshavarna emellan. Tingsrätten anser att föräldrarnas konflikter inte är att betrakta som allvarliga nog för att omöjliggöra fortsatt gemensam vårdnad. I domen förekommer en skiljaktig mening som har en annan uppfattning om föräldrarnas konflikt i förhållande till barnets bästa. Den skiljaktiga meningen framställer ståndpunkten att konflikten är av sådan stor grad att den går ut över barnen och att den gemensamma vårdnaden således inte är att betrakta som barnens bästa mot bakgrund av den rådande konfliktfyllda relationen föräldrarna emellan. Emellertid fastslår även domstolens majoritet att konflikterna delvis går ut över barnen, men anser ändå att det är möjligt för föräldrarna att åsidosätta samarbetssvårigheterna och meningsskiljaktigheterna och således åstadkomma barnens bästa.

6. Analys

För att uppfylla syftet med studien, som är att undersöka hur tingsrättens handlingsutrymme påverkar hur barnets bästa definieras, avser detta avsnitt att applicera de teoretiska utgångspunkterna samt tidigare forskning på studiens resultat. De teman som identifierats i empirin genom kodningen utgör analysens struktur. Vidare utgår analysen från lagstiftning i form av barnkonventionen och föräldrabalken.

6.1 Tidigare problematik

Ett flertal av domarna innehöll resonemang kring barnets bästa utifrån aspekten 'Tidigare problematik'. Exempelvis förekommer missbruksproblematik och våld, något som enligt föräldrabalken är förenligt med utebliven vårdnad för föräldern i fråga (6 kap. 7§ 1 st. FB).

Handlingsutrymme i relation till temat 'Tidigare problematik' synliggörs genom de olika bedömningar av barnets bästa som görs i förhållande till externa drivkrafter (Banakar 2012, s. 11), varigenom beslut tas såväl i enlighet med, som mot, 6 kap. 7§ 1 st. FB avseende missbrukande vårdnadshavare. Dom 4 respektive dom 11 visar på en diskrepans i tillämpningen av nämnd paragraf vid fastställandet av barnets bästa. Dom 4 anser, i enlighet med paragrafen, att mamman är olämplig som vårdnadshavare baserat på sitt missbruk. Däremot anser tingsrätten i dom 11 att pappan är lämplig som vårdnadshavare trots sin drogrelaterade brottslighet. Genom diskrepansen synliggörs hur handlingsutrymmet leder till skiljaktiga bedömningar av barnets bästa vid beaktning av missbrukande vårdnadshavare. Handlingsutrymmet kan vidare förstås utifrån intuitiv rätt och främst externa drivkrafter i form av rättsliga normer (ibid.) som här utgörs av de principer som vägs mot varandra inom handlingsutrymmet. Ena principen som konkurrerar i handlingsutrymmet är principen om att en förälder med missbruk inte ska ha vårdnad av barnet (6 kap. 7§ 1 st. FB), vilken prioriteras i dom 4. Å andra sidan bortprioriteras denna princip i dom 11, till förmån för principen om barnets behov av en nära kontakt med båda sina föräldrar (6 kap. 2a§ 2 st. FB). Likaså synliggörs handlingsutrymmets påverkan på fastställandet av barnets bästa vid tidigare problematik genom den skiljaktiga meningen som råder i dom 11, vilken resonerar i likhet med tingsrätten i dom 4. En sådan skiljaktighet i en dom är ytterligare en

indikation på hur handlingsutrymmet formar barnets bästa och hur en sådan utformning kan få olika utfall i en och samma tvist.

En förälder som har utövat eller utövar våld är inte att betrakta som lämplig vårdnadshavare (6 kap. 2a§ FB), något som dock ska bedömas mot bakgrund av tidsaspekt gällande när våldet ägde rum (prop. 2005/06:99, s. 43). I dom 8 har pappan dömts för våldsbrott, vilket domstolen däremot inte anser utgör tillräckliga skäl för att betrakta honom som olämplig vårdnadshavare, emellertid anser domstolen att han är olämplig som boendeförälder. Differensen i bedömningen av lämplighet grundar sig i en beaktning av tidsaspekten (ibid.), varigenom våldet anses ha ägt rum i närtid och således är pappan olämplig som boendeförälder. I domen förekommer två skiljaktiga meningar, varav den ena poängterar att pappan inte heller är lämplig som vårdnadshavare mot bakgrund av våldsbrotten. Här synliggörs återigen olika potentiella utfall i en och samma dom, något som konkret visar på möjligheterna som handlingsutrymmet genererar. Ett sådant resonemang kan underbyggas med Dworkins (1977, s. 31-32) tankar kring det individuella handlingsutrymmet i form av en munk. I rådande tvist utgör 6 kap. 2a§ FB tillsammans med prop. 2005/06:99 (s. 43) munkens massa. Innehållet i massan kan sedermera tilldelas olika vikt baserat på rådande handlingsutrymme i munkens mitt. I detta fall åskådliggörs en diskrepans i beaktningen av de olika rättsliga normerna och således varierande utfall i bedömningen av barnets bästa.

Slutligen förekommer ytterligare en skiljaktig mening i dom 8 varigenom mammans lagförda våldsbrottslighet berörs, något som inte benämns i domen i övrigt. Att mammans brottslighet inte diskuteras i domen indikerar på att tingsrätten bortser från denna omständighet vid bedömningen av barnets bästa. Varför omständigheten inte nämns i domen framförs inte, däremot kan en analys göras i enlighet med interna drivkrafter (Banakar 2012, s. 11-12) och de samhörighetskänslor som kan uppstå, vilket exempelvis Skivenes (2010, s. 345-346; 350) poängterar i sin studie. I linje med Rejmers (2002, s. 143) studie kan interna drivkrafter prägla ett beslut eller ståndpunkt i en fråga, något som det kan tänkas ha gjort i rådande tvist. Beslutet att inte beröra mammans våldsbrott i tvisten kan i enlighet med interna drivkrafter tänkas grundas i en samhörighetskänsla med de argument som förs fram kring mamman, exempelvis i

egenskap av offer i tvisten eller synen på mamman som den omsorgsfulla föräldern. Nämnt resonemang visar återigen på hur det individuella handlingsutrymmet utformar bedömningen av barnets bästa genom att bortse från aspekter såsom dömd våldsbrottslighet, vilket i sig regleras i lagstiftning (6 kap. 2a§ FB).

6.2 Barnets talan

Med beaktande av barnets ålder och mognad kan deras åsikter vara av stor vikt för att fastställa och åstadkomma barnets bästa i vårdnadstvister (6 kap. 2b§ FB; Unicef 2024). Således kan besluten i dom 15 anses vara förenligt med lagtexten i detta hänseende då man beaktar och väger in barnens åsikter i domslutet. I rådande studie kan en sådan slutsats analyseras utifrån externa drivkrafter i form av lagstiftning och synen på rätt och fel utifrån rättsliga normer snarare än sociala (Banakar 2012, s. 11), i detta fall bestående av bestämmelser i föräldrabalken respektive barnkonventionen.

Handlingsutrymmet kan även spela en stor roll vid barns möjligheter att få sina åsikter beaktade vid vårdnadstvister, trots den lagstadgade rätten (6 kap. 2b§ FB). Detta synliggörs exempelvis i diskrepansen mellan dom 12 och 15, vari barnen är i liknande åldrar men ändå får deras viljor beaktade i olika grad. Dom 15 beaktar barnens åsikt i stor grad vid bedömningen av barnets bästa, något som inte görs i dom 12. Det individuella handlingsutrymme som råder i rättstillämpningen är, i enlighet med Lipskys (2010, s. 15) resonemang, en viktig beståndsdel i deras komplexa arbete. Ett handlingsutrymme som också är nödvändigt mot bakgrund av att lagen faktiskt inte fastslår från vilken ålder barnen är att betrakta som tillräckligt gammal för att få sin åsikt beaktad (6 kap. 2b§ 2 st. FB). Således genererar lagen i sig ett handlingsutrymme till rättstillämparen. Däremot kan handlingsutrymmet vara problematiskt ur aspekten att barn i somliga tvister inte får sin åsikt beaktad samtidigt som jämngamla barn får sina åsikter beaktade i en annan tvist. Mot bakgrund av ett sådant faktum avviker rättstillämparen i dom 12 från såväl artikel 12 i barnkonventionen (Unicef 2024) som föräldrabalkens bestämmelse (6 kap. 2b§ FB.) gällande barns åsikter. Avvikelsen kan dock anses stå i paritet med slutsatsen i Lundbergs (2011, s. 62) studie att barns åsikter inte nödvändigtvis är av stor vikt för beslutet i sig, något som i förhållande till beslutet i dom 12 kan förstås genom Petrażyckis tankar om interna drivkrafter (Banakar 2012, s. 11). Argumenten för varför barnens åsikter inte berörs i domarna framförs inte,

däremot skulle beslutet kunna förklaras utifrån de interna drivkrafter, den moral, som påverkar individens agerande (ibid.). Beslutet i domen kan sålunda indikera på en övertygelse och intuition hos rättstillämparna avseende att barnens åsikter i dessa tvister inte är viktiga för utfallet, i enlighet med Lundbergs (2011, s. 62) slutsats gällande barns röster.

I dom 9 beaktas inte barnets vilja då åsikten anses vara påverkad av pappan. Däremot lyfter en skiljaktig mening i domen att det är i enlighet med barnets bästa att beakta barnets åsikt i beslutet. Således synliggörs två varierande utfall i samma dom mot bakgrund av det handlingsutrymme som lagens vaghet utgör. Eftersom det inte finns någon fast definition av barnets bästa (Singer 2019, s. 38), inte heller när barnets åsikt ska beaktas eller inte (6 kap. 2b§ FB), är det upp till rättstillämparen att avgöra. Lipsky (2010, s. 15) och Dworkin (1963, s. 627) poängterar hur vagheten i lagen är viktig för att inkludera fler fall i bestämmelsen, vilket innebär att den faktiska tillämpningen kommer variera från fall till fall och bestämmas mot bakgrund av det enskilda fallets omständigheter. Dock uppvisar dom 9 två skiljaktiga tillämpningar i samma fall. Differensen synliggör hur tillämpningen skiljer sig från rättstillämpare till rättstillämpare snarare än från fall till fall, mot bakgrund av det handlingsutrymme vagheten genererar.

Slutligen visar ovanstående analys på hur rättstillämparens handlingsutrymme kan påverka barnets möjligheter att få sin åsikt beaktad i vårdnadstvister, trots att det är deras lagstadgade rättighet (6 kap. 2b§ FB). Utifrån analysen har ett flertal möjliga anledningar till detta identifierats, vilket synliggör handlingsutrymmets komplexitet. Problematiken kring sådana differenser i beaktningen av barnets åsikter betonas genom det värde som åsikterna utgör vid definieringen av barnets bästa, något som poängteras i den tidigare forskningen (Archard & Skivenes 2009, s. 1; 15; Rejmer & Bergman 2019, s. 80; Rejmer 2002, s. 144-145), vilket även framgår av barnrättskommitténs allmänna kommentar (Barnrättskommittén 2013, punkt 15g).

6.3 Tidsperspektiv

De domar som representerar detta tema visar på hur olika tidsmässiga perspektiv i olika fall är svar på barnets bästa. Det genom att varierande värdera kortsiktighet respektive

långsiktighet i förhållande till barnets bästa. Inledningsvis bedöms i dom 1 att barnets bästa innebär att vårdnaden justeras mot bakgrund av att det på lång sikt ger positiva effekter. Domstolen visar en medvetenhet angående att barnet kortsiktigt riskerar att påverkas negativt, men menar att de långsiktiga effekterna överväger de kortsiktiga. Beslutet kan härledas ur Banakars (2012, s. 11) resonemang om intuitiv rätt i relation till externa drivkrafter som är en del i forandet av individens agerande. Den externa drivkraften, i form av den rättsliga vägledningen av barnets bästa som uttrycker barnets behov av nära och god kontakt med båda sina föräldrar (6 kap. 2a§ 2 st. FB), har legat till grund för bedömningen. Tingsrätten anser därmed att barnets bästa är att omfattas av en sådan kontakt, vilket bedöms gynna barnet ur ett långsiktigt perspektiv.

Beslutet står i kontrast till dom 10 där barnets bästa istället värderas utifrån ett kortsiktigt perspektiv, vilket synliggör domstolens handlingsutrymme. I enlighet med Skivenes (2010, s. 339), Shamseldins (2012, s. 97) samt Archard och Skivenes (2009, s. 7) tidigare forskning genereras ett utrymme för tingsrätten att selektera vad de bedömer vara ett lämpligt avgörande till följd av den tvetydiga formuleringen av barnets bästa. Flera rättsliga principer tar således plats och konkurrerar om att tillämpas (Singer 2019, s. 38). Det kortsiktiga perspektivet i domen utgörs av att det vid domslutets tidpunkt inte bedöms vara aktuellt med reglerat umgänge mellan barnet och pappan. Tingsrätten bortser således från barnets bästa ur ett långsiktigt perspektiv, något som hade kunnat tillgodoses genom en nära och god kontakt med båda sina föräldrar (6 kap. 2a§ 2 st. FB).

Den externa drivkraften som genomsyrar dom 1 gör alltså inte det i dom 10. Tingsrätten diskuterar behovet men uttrycker istället en önskan om att föräldrarna på egen hand anordnar umgänge i framtiden för att bevara kontakt. Påverkan av tingsrättens individuella handlingsutrymme synliggörs genom att de två domarna intar olika perspektiv för att bedöma barnets bästa. I enlighet med Svensson, Johnsson och Laanemets (2021, s. 243) kan innebörden av barnets bästa skilja sig från fall till fall. Däremot lyfter Skivenes (2010, s. 339), Rejmer (2002, s. 141) och Shamseldin (2012, s. 99) i sina studier att det kan vara problematiskt vid för stora skillnader i definition.

Vidare visar tidigare forskningen risken att barnkonventionen och barnets bästa inte tillgodoses fullt ut till följd av rättstillämparens handlingsutrymme (Leviner 2014, s. 217; Skivenes 2010, s. 345). Det kan illustreras genom att ställa dom 1 och 10 mot dom 17. I dom 17 bedöms barnets bästa ur såväl ett kortsiktigt som långsiktigt perspektiv. Här selekterar domstolen inte enbart ett av perspektiven som svar till barnets bästa, utan noterar möjligheten att beslutet kan vara till fördel både vid domens avkunnande, samt för framtiden. Detta genomförs eftersom tingsrätten beslutar att umgänget mellan barnet och pappan ska utökas mot bakgrund av barnets behov av båda sina föräldrar, vilket däremot inte omedelbart genomförs med hänsyn till barnets mående vid en stor omställning. Tingsrätten betonar därmed vikten av att barnet varken ska riskera att må dåligt ur ett kortsiktigt, eller långsiktigt perspektiv. Denna inställning, som skiljer sig från dom 1 och 10, synliggör återigen handlingsutrymmet i de valmöjligheter som tingsrätten omfattas av i relation till bedömningen av barnets bästa. Den skiljaktiga tillämpningen kan förstås utifrån Dworkins (1963, s. 627) resonemang kring att vaghet i lagen kan generera varierande bedömningar. Beslutet i dom 17 indikerar att barnets bästa står i fokus och är avgörande för vilket av de flera alternativ i handlingsutrymmet som anses mest lämpligt. Likartad hängivenhet för barnets bästa återfinns inte i dom 1 och 10 då dessa domar endast beaktar barnets bästa ur antingen ett kortsiktigt eller långsiktigt tidsperspektiv. Mot bakgrund av handlingsutrymmet illustrerar sammantaget de tre domarna den komplexitet som föreligger i bedömningen av barnets bästa (Svensson, Johnsson & Laanemets 2021, s. 243).

6.4 Kontinuitetsprincipen

Följande tema representerar hur kontinuitetsprincipen genomsyrar dom 15 i bedömningen av barnets bästa. Detta i samband med att vårdnaden ensamt flyttas över från mamman till pappan, vilket medför att barnen behöver byta boende från mamman till pappan. Bedömningen grundas i tingsrättens resonemang att barnens kontinuitet med efterföljande trygghet och stabilitet, relateras till pappan och inte den geografiska plats som tidigare har varit deras hem. Kontinuitetsprincipen ses således i aspekt av barnens koppling till pappan som person, än mammans boende.

Den skiljaktiga meningen i domen belyser däremot det rådande handlingsutrymmet i bedömningen av barnets bästa. Den skiljaktiga meningen förknippar, i kontrast till

tingsrättens majoritet, barnens kontinuitet med mammans boende. Således skiljer sig den skiljaktiga meningen från majoriteten genom att barnen inte bör ryckas upp från sin trygga fysiska miljö. Mot bakgrund av att kontinuitet relaterat till barnets bästa tolkas på skilda sätt, innebär det att handlingsutrymmets påverkan synliggörs. Fastän den skiljaktiga meningen och majoriteten i tingsrätten bedömer utifrån identiska omständigheter som råder i tvisten, identifieras två alternativa lösningar. Det leder till tolkningen att de interna drivkrafterna har format de två bedömningarna på olika vis. Med utgångspunkt i intuitiv rätt, framför Banakar (2012, s. 11) hur interna drivkrafter påverkar individers syn på rätt och fel vilket i sin tur vägleder moraliska dilemman. När lagen lämnar utrymme till rättstillämparen att tolka, lämnas även svängrum för rättstillämparens moral att ta plats i vad det rätta beslutet utgörs som. Domaren och nämndemännen påverkas således av sin intuition i bedömningen av kontinuitet i relation till barnets bästa. Ovanstående går i linje med Archard och Skivenes (2009, s. 8), Rejmers (2002, s. 143) och Skjørtens (2013, s. 307) resonemang i respektive studier om att subjektiva inslag kan förekomma i fastställandet av barnets bästa.

Ovanstående resonemang om diskrepansen i tolkningen av kontinuitetsprincipen illustrerar den osäkerhet som råder i bedömningen av barnets bästa. Som Svensson, Johnsson och Laanemets (2021, s. 243) framför, ska rättstillämparen avgöra vilket av flera alternativ som är det bästa för det individuella barnet. Det rör sig således om ett handlingsutrymme för tingsrätten, likt det handlingsutrymme som Lipsky (2010) och Dworkin (1963) resonerar kring. I detta fall föreligger en enighet för tingsrättens medlemmar att tillämpning av kontinuitetsprincipen utgör barnets bästa, som däremot problematiseras till följd av handlingsutrymmet i tolkningen av kontinuitet. Tvisten belyser komplexiteten i såväl rättstillämpningen som utformningen av lagstiftningen gällande principen om barnets bästa. Å ena sidan föreligger svårigheten för rättstillämparen, som i dom 15, att utifrån vag lagstiftning och riktlinjer pricksäkert identifiera det individuella barnets bästa. Å andra sidan utmärks vagheten av principen om barnets bästa som nödvändig för att göras tillämpbar för en bredd av varierande omständigheter (Svensson, Johnsson & Laanemets 2021, s. 33; 243). Dom 15 exemplifierar således den utmaning som råder i samband med att barnets bästa ska tillgodoses.

6.5 Föräldrars osämja

Dom 8 som kategoriserades in under rådande tema kan analyseras utifrån såväl handlingsutrymme som intuitiv rätt. Domen fastställer att gemensam vårdnad ska fortgå med hänvisning till att konflikten mellan föräldrarna inte anses tillräckligt problematisk för att vårdnaden ska tillfalla en av föräldrarna.

Genom avvägningen av principer synliggörs den påverkan som handlingsutrymmet har på fastställandet av barnets bästa. Å ena sidan diskuterar domen risken att barnen far illa (6 kap. 2a§ 2 st. FB) och påverkas av föräldrarnas osämja vid fortsatt gemensam vårdnad. Å andra sidan poängterar domstolen barnens behov av en nära och god kontakt med båda sina föräldrar (6 kap. 2a§ 2 st. FB), något som riskerar att försämrans vid ensam vårdnad. Vid en prioritering av dessa principer mot varandra synliggörs hur domstolens handlingsutrymme påverkar bestämningen av barnets bästa. Barnets bästa i denna tvist bestäms till gemensam vårdnad, något som anses vara i enlighet med barnens behov av en nära och god kontakt med båda sina föräldrar. Således innebär domslutet en bortprioritering av att skydda barnen från föräldrarnas konflikt, trots att rättstillämparna i domen fastslår faktumet att barnen blir negativt påverkade av osämjan.

Vidare kan prioriteringen av principer i handlingsutrymmet analyseras utifrån intuitiv rätt och främst de externa drivkrafterna i form av rättsliga normer (Banakar 2012, s. 11), vilka konkurrerar mot varandra inom handlingsutrymmet i enlighet med Dworkins (1977, s. 31-32) resonemang kring munken. De externa drivkrafterna utgör munkens massa medan handlingsutrymmet, och den avvägning som sker, utgör hålet i mitten av munken. Vid mer komplicerade tvister, innehållandes fler omständigheter och principer att ta hänsyn till och väga mot varandra, kommer också handlingsutrymmet att öka, något som kan förstås utifrån Dworkins (ibid.) idé kring handlingsutrymmets relativitet. Mot bakgrund av detta genereras också fler potentiella utfall i tvisten, vilket synliggörs i rådande dom då två potentiella utfall framförs i form av dels tingsrättens domslut och dels den skiljaktiga meningens ståndpunkt. De olika utfallen baseras på en skiljaktig avvägning av externa drivkrafter. Å ena sidan prioriterar tingsrättens majoritet barnens kontakt med båda föräldrarna, å andra sidan förespråkar den skiljaktiga meningens istället att skydda barnen från föräldrarnas osämja. Detta visar konkret på hur

handlingsutrymmet genererar olika definitioner av barnets bästa i samma fall, mot bakgrund av konkurrens mellan externa drivkrafter. Förekomsten av olika innebörder av barnets bästa i liknande fall är något som kan ställas i relation till Skivenes (2010, s. 349) studie, vilken belyser komplexiteten i vägledningen av barnets bästa mot bakgrund av handlingsutrymmet och den vaghet som barnets bästa utgörs av (Lipsky 2010, s. 15; Archard & Skivenes 2009, s. 16; Skjørten 2013, s. 305).

Slutligen kan de olika prioriteringarna av principer analyseras utifrån Petrażyckis tankar kring interna drivkrafter (Banakar 2012, s. 11). Tingsrättens beslut att prioritera barnens behov till båda sina föräldrar istället för att skydda barnen från föräldrarnas konflikt har inte argumenterats för genom moraliska ståndpunkter i domen. Däremot kan en analytisk slutsats vara, i enlighet med tidigare forskning och Leviners (2014, s. 217) studie, att ett föräldraperspektiv undermedvetet har påverkat prioriteringen av principer i domen. Utifrån detta resonemang har interna drivkrafter, i form av ett föräldraperspektiv, påverkat prioriteringen av de externa drivkrafterna. Även den skiljaktiga meningen kan analyseras i relation till interna drivkrafter. Prioriteringen av att skydda barnen från föräldrarnas osämja kan vara en indikation på en undermedveten medkänsla för och skyddsbehov gentemot barnen, varigenom barnens skydd från föräldrarnas konflikt är en viktig beståndsdel i definitionen av barnets bästa.

7. Diskussion

Studien har analyserat tingsrättens handlingsutrymme vid fastställandet av barnets bästa i vårdnadstvister. Utifrån den första frågeställningen som avser att undersöka på vilket sätt tingsrättens handlingsutrymme påverkar bedömningen av barnets bästa i vårdnadstvister, kan en diskussion föras avseende de skiljaktiga bedömningarna som gjorts inom en tvist, men också mellan olika tvister. Studiens resultat och analys har synliggjort tvister med liknande omständigheter men som resulterat i olika utfall, likaså har det funnits olika bedömningar inom en och samma tvist. Sådana olika bedömningar och utfall är en tydlig indikation på hur handlingsutrymmet påverkar bedömningen av barnets bästa. Därtill lyfts behovet av vägledning i bedömningen av barnets bästa och hur principen ska tillämpas, ett behov som också Leviner (2024, s. 27-28) poängterar i sin studie. Faktumet att det råder olika bedömningar i en och samma tvist, samt olika utfall i tvister som liknar varandra, leder till ett ifrågasättande kring huruvida

rättstillämpningen och fastställandet av barnets bästa i själva verket är opartisk, eller om den är präglad av rättstillämparens moral. Gällande moraliska inverkningar på bedömningarna är det stor risk att dessa är undermedvetna och påverkar tillämparen utan dennes egna vetskap, vilket i så fall kan tänkas generera skiljaktiga bedömningar i samma tvist. Det kan exemplifieras genom att utrymmet för rättstillämparens enskilda moral har kunnat anas vid avvägningen mellan diverse rättsliga principer, alltifrån barnets rätt att få sin åsikt beaktad till kontinuitetsprincipen, i relation till bedömningen av barnets bästa.

Avseende studiens andra frågeställning gällande på vilka omständigheter tingsrätten baserar sin bedömning av barnets bästa i vårdnadstvister kan ett resonemang föras utifrån de fem teman som identifierats i domarna. De teman som identifierats har varit återkommande i domarna och har således utgjort en grund för bedömningen av barnets bästa från fall till fall. Temana är 'Tidigare problematik', 'Barnets talan', 'Tidsperspektiv', 'Kontinuitetsprincipen' och 'Föräldrars osämja'. Studiens resultat och analys har visat på hur de olika omständigheterna har beaktats på skilda sätt och i varierande grad. Exempelvis har risken för barnet att fara illa av föräldrarnas samarbetssvårigheter i somliga fall haft en stor inverkan på fastställandet av barnets bästa, medan en sådan omständighet i andra fall har bortprioriterats till förmån för barnets behov till nära kontakt med båda sina föräldrar. Det innebär att handlingsutrymmet ger tingsrätten utrymme att bedöma barnets bästa utifrån olika omständigheter och faktorer från fall till fall, men också inom en och samma tvist genom skiljaktig mening. Sådana diskrepanser i tillämpningen av barnets bästa innebär olika bedömningar från rättstillämpare till rättstillämpare och inte enbart från fall till fall. För att exemplifiera kan tingsrättens majoritet bortse från barnets åsikt medan en skiljaktig mening tar åsikten i beaktning, vilket synliggör att barnets rätt att få sin åsikt beaktad baseras på rättstillämparen och inte fallets omständigheter i helhet eftersom bedömningarna baseras på samma omständigheter. Det kan anses problematiskt att det råder sådana diskrepanser i vilka omständigheter som tas i beaktning vid bedömningen av barnets bästa, vilket föranleder en reflektion kring huruvida tingsrättens slutsatser faktiskt är i enlighet med barnets bästa eller inte.

Sammantaget åskådliggörs svårigheten för rättstillämparen att definiera innebörden av barnets bästa i såväl skilda fall, som inom samma tvist. Handlingsutrymmet möjliggör för tingsrätten att basera bedömningen av barnets bästa på omständigheterna i fallet, men också göra skiljaktiga beaktanden av omständigheterna i ett och samma fall. Mot bakgrund av detta beror definitionen av barnets bästa på omständigheterna i fallet men också på rättstillämparen i sig, vilket inte utesluter att rättstillämparens moral kan ha påverkat bedömningen.

8. Avslutning

Följande avsnitt presenterar studiens slutsatser som dras i relation till frågeställningarna. Vidare förs en reflektion över studiens svagheter och förslag till framtida forskning på området.

8.1 Slutsatser

Studien avsåg att undersöka hur Stockholms tingsrätts handlingsutrymme utspelar sig vid bedömningen av barnets bästa i vårdnadstvister vari föräldrarna är oense. Första frågeställningen 'På vilket sätt påverkar handlingsutrymmet Stockholms tingsrätt i bedömningen av barnets bästa i vårdnadstvister där parterna inte har nått en överenskommelse?' besvaras genom de differerande utfall som rättstillämpningen i domarna genererat genom handlingsutrymmet. Resultatet har påvisat skiljaktigheter i hur Stockholms tingsrätt prioriterar principer liknande tvister emellan genom varierande utfall. Vidare synliggörs skiljaktigheter även inom en och samma tvist genom skiljaktiga meningar. Skiljaktigheterna åskådliggör hur handlingsutrymmet påverkar tingsrättens bedömning av barnets bästa i vårdnadstvister då det lämnar utrymme för rättstillämparen att selektera utifrån ett flertal potentiella utfall. Sammantaget påvisar studien hur selekteringen i sig kan skilja sig från en rättstillämpare till en annan.

Studiens andra frågeställning 'Vilka omständigheter baserar Stockholms tingsrätt bedömningen av barnets bästa på i vårdnadstvister där parterna inte har nått en överenskommelse?' besvaras genom studiens fem identifierade teman. Temana har återkommande genomsyrat tingsrättens bedömning av barnets bästa och utgörs av 'Tidigare problematik', 'Barnets talan', 'Tidsperspektiv', 'Kontinuitetsprincipen' och 'Föräldrars osämja'. Inom respektive tema har handlingsutrymmet genom analysen

synliggjorts mot bakgrund av differerande prioriteringar. Studiens resultat visar på skilda uppfattningar av barnets bästa i tvisterna, mot bakgrund av de avvägningar av omständigheter som gjorts. Sammantaget återfinns temana i de analyserade domarna men i varierande grad och förfarande. Mot bakgrund av detta innefattar bedömningen av barnets bästa de olika omständigheterna i varierande omfattning från fall till fall men också från rättstillämpare till rättstillämpare.

8.2 Kritiska reflektioner och framtida forskning

En svaghet som kan identifieras i studien utgörs av problematiken att fastställa rättstillämparnas faktiska moral i bedömningen, då dessa inte presenteras i domarna grundat på dess objektiva utformning. Mot bakgrund av detta blir analysen kopplat till interna drivkrafter något spekulativ och inget som kan användas som faktiska slutsatser. Därmed kan framtida forskning göras genom andra metoder, såsom intervju eller en kvalitativ enkät, för att mer pricksäkert kunna kartlägga de enskilda rättstillämparnas moral. Vidare kan annan potentiell framtida forskning på området vara att analysera de domar som valdes bort i rådande studies urval mot bakgrund av vårdnadshavarnas överenskommelse. Genom att även analysera sådana domslut kan tingsrättens handlingsutrymme komma att synliggöras ur andra aspekter då tingsrätten inte för ett utvecklat resonemang i de tvisterna.

Källförteckning

Archard, D. & Skivenes, M. (2009). Balancing a Child's Best Interests and a Child's Views, *International Journal of Children's Rights*, 17(1). s. 1–22.

Baier, M., Nafstad, I. & Svensson, M. (2018). *Om rättssociologi: en introduktion*. Lund: Studentlitteratur.

Banakar, R. (2012). Who needs the classics? On the relevance of classical legal sociology for the study of current social and legal problems. I Hammerslev, O. & Madsen, M.R. (red.). *Retssociologi*. Köpenhamn: Hans Reitzels Forlag. s. 1–32.

Banakar, R. & Travers, M. (2013). *Law and social theory*. 2:a upplagan. Oxford: Hart Publishing.

Barnombudsmannen. (2021a.) *Allmänna kommentarer*.

<https://www.barnombudsmannen.se/barnkonventionen/allmanna-kommentarer/>.

[Hämtad: 2024-05-03].

Barnombudsmannen. (2021b). *Inkopporering av FN:s konvention om barnets rättigheter (Prop.2017/18:186)*.

<https://www.barnombudsmannen.se/stod-och-verktyg/tolkning-av-barnkonventionen/inkopporering-av-fns-konvention-om-barnets-rattigheter/> [Hämtad: 2024-03-15].

Barnombudsmannen. (2021c). *Konventionstexten*.

<https://www.barnombudsmannen.se/barnkonventionen/konventionstexten/> [Hämtad: 2024-03-15].

Barnombudsmannen. (2022). *Artikel 12 - barnets rätt att uttrycka sina åsikter och bli hörd*.

<https://www.barnombudsmannen.se/stod-och-verktyg/tolkning-av-barnkonventionen/rattspraxis-gallande-barnkonventionen/analyser-av-domar-och-beslut-som-ror-barnkonventionen/artikel-12--barnets-ratt-att-uttrycka-sina-asikter-och-bli-hord/> [Hämtad: 2024-03-25].

- Barnrättskommittén. (2013). *Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 14 (2013) om Barnets rätt att i första hand få beaktat vad som bedöms vara barnets bästa*.
<https://www.barnombudsmannen.se/globalassets/dokument/barnkonventionen/allmanna-kommentarer/allman-kommentar-nr-14.pdf> [Hämtad: 2024-05-03].
- Barnrättskommittén. (2014). *Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 12 (2009) Barnets rätt att bli hörd*.
<https://www.barnombudsmannen.se/globalassets/dokument/barnkonventionen/allmanna-kommentarer/allman-kommentar-nr-12.pdf> [Hämtad: 2024-05-03].
- Bergström, G. & Boréus, K. (2018). Samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys. I Boréus, K. & Bergström, G. (red.) *Textens mening och makt*. 4:e upplagan. Lund: Studentlitteratur. s. 17-45.
- Boréus, K. & Kohl, S. (2018). Innehållsanalys. I Boréus, K. & Bergström, G. (red.) *Textens mening och makt*. 4:e upplagan. Lund: Studentlitteratur. s. 49-89.
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 3:e upplagan. Stockholm: Liber.
- Denscombe, M. (2018). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 4:e upplagan. Lund: Studentlitteratur.
- Dworkin, R. (1963). Judicial Discretion. *The Journal of Philosophy*, 60(21). s. 624-638.
- Dworkin, R. (1977). *Taking rights seriously*. Cambridge: Harvard University Press.
- Eastmond, M. & Ascher, H. (2011). In the Best Interest of the Child? The Politics of Vulnerability and Negotiations for Asylum in Sweden, *Journal of Ethnic & Migration Studies*, 37(8). s. 1185–1200.
- Fitger, P., Sörbom, M., Eriksson, T., Hall, P., Palmkvist, R. & Renfors, C. (2023). *Rättegångsbalken*. Stockholm: Norstedts Juridik.

Hannu, F. (2023). Mördade 8-åringens mamma kräver förändringar: "Måste föra Tintins talan". *SVT Nyheter*. 23 augusti 2023.

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/norrboten/mordade-8-aringens-mammas-krav-pa-forandringar-maste-fora-tintins-talan--t9f5gg> [Hämtad: 2024-03-12].

Hjertén, L. (2023a). Dödade sin egen son - döms till livstid. *Aftonbladet*. 31 maj 2023.

<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/dwPAqB/dodade-sin-egen-son-doms-till-livstid> [Hämtad: 2024-04-08].

Hjertén, L. (2023b). Matteo, 1, dödades av sin pappa: "Oskyldig och underbar pojke". *Aftonbladet*. 31 maj 2023.

<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/691040/matteo-1-dodades-av-sin-pappa-oskyldig-och-underbar-pojke> [Hämtad: 2024-04-08].

Jämställdhetsmyndigheten. (2023). *PROCESSEN FÖR VÅRDNADSTVISTER BEHÖVER GÖRAS OM FÖR ATT SKYDDA VÅLDSUTSATT*.

<https://jamstalldhetsmyndigheten.se/aktuellt/nyheter/processen-for-vardnadstvister-behoover-goras-om-for-att-skydda-valdsutsatta/> [Hämtad 2024-05-23].

Kaliber. (2023). Sveriges Radio, P1. 6 mars 2023.

Kronstrand, N. & Hjertén, L. (2023). Tintins pappa döms till fängelse. *Aftonbladet*. 20 april 2023.

<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/xg7x5j/tintins-pappa-doms-till-fangelse> [Hämtad: 2024-03-12].

Lagen.nu. (u.å.). *Lagtolkning*. <https://lagen.nu/begrepp/Lagtolkning> [Hämtad: 2024-03-15].

Leviner, P. (2014). Child protection under Swedish law—legal duality and uncertainty, *European Journal of Social Work*, 17(2). s. 206–220.

Leviner, P. (2024). Barns rättigheter i 2020-talets Sverige: ansvar, utmaningar och möjligheter efter barnkonventionens inkorporering. *Förvaltningsrättslig Tidskrift*, 1. s. 21–41.

Lindstedt, I. (2019). *Forskningens hantverk*. 2:a upplagan. Lund: Studentlitteratur.

Lipsky, M. (2010). *Street-level bureaucracy: dilemmas of the individual in public services*. 30th anniversary expanded ed. New York: Russell Sage Foundation.

Lundberg, A. (2011). The Best Interests of the Child Principle in Swedish Asylum Cases: The Marginalization of Children's Rights, *Journal of Human Rights Practice*, 3(1). s. 49–70.

Ottosson, L.; Eastmond, M. & Schierenbeck, I. (2013). Safeguarding a Child Perspective in Asylum Reception: Dilemmas of Children's Case Workers in Sweden, *The Journal of Refugee Studies*, 26(2). s. 247–264.

Pranzo, D. (2013). Children's Rights and Children's Voices in Contested Custody and Visitation Cases in Sweden and the US, *Childhood: A Global Journal of Child Research*, 20(2). s. 283–290.

Ponnert, L. & Sonander, A. (2019). Om barnkonventionen och dess utveckling i Sverige. I Ponnert, L. & Sonander, A. (red.) *Perspektiv på barnkonventionen. Forskning, teori och praktik*. s. 35-60.

Prop. 1990/91:8. *om vårdnad och umgänge*.

Prop. 1997/98:7. *Vårdnad. boende och umgänge*.

Prop. 2005/06:99. *Nya vårdnadsregler*.

Prop. 2017/18:186. *Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter*.

Prop. 2020/21:150. *Ett stärkt barnrättsperspektiv i vårdnadstvister.*

Rejmer, A. (2002). Barnperspektiv och barnets bästa i tingsrätts handläggning av vårdnadstvister, *Svensk Juristtidning*, 2. s. 138–156.

Rejmer, A. & Bergman, A.-S. (2019). Barnkonventionens implementering i svensk lagstiftning och praktik: barns bästa och barns rätt att uttrycka sina åsikter vid vårdnadstvister, *High-conflict families of divorce Barn. Forskning om barn og barndom i Norden*, 37(3/4). s. 69–84.

SFS 1942:740. *Rättegångsbalk.*

SFS 1949:381. *Föräldrabalk.*

SFS 1974:152. *Regeringsformen.*

Shamseldin, L. (2012). Implementation of the United Nations Convention on the Rights of the Child 1989 in the Care and Protection of Unaccompanied Asylum Seeking Children: Findings from Empirical Research in England, Ireland and Sweden, *International Journal of Children's Rights*, 20(1). s. 90–121.

Singer, A. (2019). *Barnets bästa: om barns rättsliga ställning i familj och samhälle*. 7:e upplagan. Norstedts Juridik AB.

Sjögren, A. (2023). Tintin, 8, hittades död i badkar - nu åtalas pappan för mord. *Aftonbladet*. 5 april 2023.

<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/5ByG6m/tintin-hittades-dod-i-badkar-pappan-atalas-for-mord> [Hämtad: 2024-04-08].

Sjösten, M. (2020). *Vårdnad, boende och umgänge - samt verkställigheten av sådana avgöranden och överenskommelser*. [Elektronisk resurs]. 5:e upplagan. Norstedts Juridik AB.

Skivenes, M. (2010). Judging the Child's Best Interests: Rational Reasoning or Subjective Presumptions?, *Acta Sociologica*, 53(4). s. 339–353.

Skjørten, K. (2013). Children's Voices in Norwegian Custody Cases, *International Journal of Law, Policy and the Family*, 27(3). s. 289–309.

Skolverket. (2023). *Barnkonventionen*.

<https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/barnkonventionen> [Hämtad: 2024-03-15].

Ställvik, O. (2009). *Domarrollen: rättsregler, yrkeskultur och ideal*. Uppsala universitet.

Svensson, K., Johnsson, E. & Laanemets, L. (2021). *Handlingsutrymme: utmaningar i socialt arbete*. 2:a upplagan. Stockholm: Natur & Kultur Läromedel.

Sveriges domstolar (2021). *Detta blir offentligt*.

<https://www.domstol.se/domar-och-beslut/detta-blir-offentligt/> [Hämtad: 2024-03-26].

Sveriges domstolar (2022). *Vårdnad, boende och umgänge*.

<https://www.domstol.se/amnen/familj/foraldrar-och-barn/vardnad-boende-och-umgange/> [Hämtad: 2024-04-09].

Sveriges domstolar (u.å). *Tingsrätter*.

<https://www.domstol.se/hitta-domstol/allmanna-domstolar/tingsratter/> [Hämtad: 2024-04-09].

Treviño, A.J. (2013). Sociological jurisprudence. I Banakar, R. & Travers, M. (red). *Law and social theory*. 2:a upplagan. Oxford: Hart Publishing. s. 35–51.

Tärnfalk, M. & Alm, C. (2021). Social worker motivations and organisational prerequisites for care of children who commit crimes – the best interests of the child or the protection of society?: [Socialarbetares skilda motiv och organisatoriska

förutsättningar för vård av barn som begår brott – Barnets bästa eller samhällets skydd?], *European Journal of Social Work*, 24(1). s. 21–33.

Unicef. (2024). *Barnkonventionen*. <https://unicef.se/barnkonventionen> [Hämtad: 2024-03-15].

Urinboyev, R., Wickenberg, P. & Leo, U. (2016). Child Rights, Classroom and School Management: A Systematic Literature Review, *International Journal of Children's Rights*, 24(3), s. 522–547.

Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Vårdnadstvister som utgör empiriskt material

Stockholms tingsrätt T 724-23

Stockholms tingsrätt T 1003-23

Stockholms tingsrätt T 2764-23

Stockholms tingsrätt T 3980-23

Stockholms tingsrätt T 4859-23

Stockholms tingsrätt T 5187-23

Stockholms tingsrätt T 6984-23

Stockholms tingsrätt T 7362-23

Stockholms tingsrätt T 7705-23

Stockholms tingsrätt T 8624-22

Stockholms tingsrätt T 10450-23

Stockholms tingsrätt T 10919-23

Stockholms tingsrätt T 11353-23

Stockholms tingsrätt T 12153-23

Stockholms tingsrätt T 14528-23

Stockholms tingsrätt T 17444-23

Stockholms tingsrätt T 17499-22

Stockholms tingsrätt T 17797-22

Bilagor

Tabell 1: Sökord i block

Block 1	("barnkonventionen" OR "artikel tre" OR "article three" OR "the convention on the rights of the child" OR "artikel 3" OR "article 3" OR "barnets bästa" OR "best interest of the child" OR "barnrättsperspektiv" OR "barnperspektiv" OR "child perspective" OR "UN child convention" OR "UNCRC" OR "children's rights" OR "child rights" OR "barns rätt*")
Block 2	("court" OR "tillämp*" OR "dom*" OR "förvaltningsrätt*" OR "tingsrätt" OR "tolk*" OR "judg*" OR "implement*" OR "avgörande" OR "proceedings" OR "beslut*")
Block 3	("swed*" OR "scandinavia*" OR "sverige" OR "skandinavien" OR "norden" OR "svensk*" OR "nordic countries")

Tabell 2: Litteratursökningar

Datum för sökning i LubSearch	Ämnesord	Antal träffar	Antal lästa abstract	Antal lästa artiklar	Antal inkluderade artiklar
240319	"United Nations Convention on the Rights of the Child" AND "care" AND "protection" AND "sweden"	11	4	2	1
240318	"the best interests of the child" AND ("children" OR "child*") AND "swed*" AND ("UN child convention" OR "barnkonvention*")	4	2	1	1
240318	("the Convention on the Rights of the Child" OR "child rights") AND ("listen to children" OR "child's will" OR "children's opinions") AND "swed*"	3	3	2	1
240318	("the best interests of the child" OR "article 3" OR "child perspective" OR "childrens rights" OR "UN child convention") AND ("law" OR "judg*" OR "implement*" OR "proceeding*" OR "court") AND ("swed*" OR "scandinavia*" OR "nordic countries")	241	10	3	1
240319	Block 1 AND Block 2 AND Block 3	523	20	7	1
240320	("barnkonventionen" OR "barnets bästa") AND ("förverkligande" OR	7	5	5	3

	“tingsrätt” OR “förvaltningsrätt” OR “praktik”)				
240320	Block 1 AND Block 3 AND “street-level bureaucracy”	2	1	1	1

Tabell 3: Inklusions- och exklusionskriterier

Inklusionskriterier	Exklusionskriterier
Artiklar på svenska och engelska	Artiklar på andra språk
Artiklar som är peer-reviewed	Artiklar som inte är peer-reviewed
Artiklar som benämner barnets bästa	Artiklar som inte benämner barnets bästa

Tabell 4: Deskriptiv analys

Författare	Utgivnings- år	Publicerings- land	Undersöknings- land	Citeringar*	Språk
Archard, David & Skivenes, Marit	2009	England & Norge	England & Norge	298	Engelska
Eastmond, Marita & Ascher, Henry	2011	Sverige	Sverige	97	Engelska
Leviner, Pernilla	2024	Sverige	Sverige	0	Svenska
Leviner, Pernilla	2014	Sverige	Sverige	66	Engelska
Lundberg, Anna	2011	Sverige	Sverige	78	Engelska
Ottosson, Lisa; Eastmond, Marita & Schierenbeck, Isabell	2013	Storbritannien	Sverige	40	Engelska
Pranzo, Diane	2013	Kina	Sverige & USA	11	Engelska
Rejmer, Annika	2002	Sverige	Sverige	35	Svenska
Rejmer, Annika & Bergman, Ann-Sofie	2019	Sverige	Sverige	14	Svenska
Shamseldin, Lisa	2012	England & Nya Zeeland	England, Irland & Sverige	34	Engelska
Skivenes, Marit	2010	Norge	Norge	81	Engelska
Skjørten, Kristin	2013	Norge	Norge	39	Engelska
Tärnfalk, Michael &	2021	Sverige	Sverige	21	Engelska

Alm, Charlotte					
----------------	--	--	--	--	--

* antal citeringar enligt Google Scholar per 20 mars 2024.

Tabell 5: Framework, tematisk innehållsanalys

Dom	'Tidigare problematik'	'Barnets talan'	'Tidsperspektiv'	'Kontinuitetsprincipen'	'Föräldrars osämja'
1			X	X	
2	X				X
3	X	X			
4	X				
5	X			X	X
6	X	X			
7	X	X			
8	X			X	X
9	X	X			X
10	X	X	X	X	
11	X	X			
12	X	X			
13				X	
14	X		X		X
15		X		X	X
16		X			X
17	X	X	X		
18		X		X	